Koroška kronika

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:
Za naročnike:
v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga
v inozemstvu mesečno 5.— šilingov
POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV. | Celovec, 13. avgusta 1948 | Številka 33

Italija bi želela biti prisotna na beograjski konferenci

Italijanski zunanji minister, grof Sforza, je poslal donavski konferenci noto, v kateri prosi, da bi smela Italija prisostvovati konferenci. V Rimu podčrtavajo, da je že leta 1921 zavzemala Italija na tedanji konferenci važno mesto in da je danes še prav tako močno zainteresirana na donavski plovbi.

Nadalje poudarja nota, da moramo gledati na donavski primer kakor na tangerski (Tanger je nasproti Gibraltarja v Sev. Afriki), to je z internacionalnega gledišča.

Noto je predal konferenci poslanik Zedinjenih držav.

Glavni odbor konference je odobril, da smejo sejam prisostvovati predstavniki tiska in javnost, razen v slučajih, v katerih bi odbor odločil drugače.

Velikanski meteor, ki je žarel močnejše kakor sonce

V Moskvo se je vrnila neka sovjetska znanstvena komisija, ki je dolgo časa proučevala padec enega največjih meteorjev naše dobe, ki je padel severno od Vladivostoka v takozvanih Sikhota Alinskih brdih.

Meteorit, ki je padel v obliki železnega dežja v dolžini petih milj, je dokaj neobičajen pojav, ki doslej še nikdar ni bil opažen. Tako je mnenje sovjetskih učenjakov.

Približno 300 prič, ki so jih učenjaki izprašali, je izjavilo, da je bil meteorjev rep svetlejši od samega sonca. Manjši železni drobci so se razleteli v krogu šest kilometrov od središča.

Učenjaki so zbrali 257 večjih kosov meteorita. Vsega skupaj pa je bilo zbranega okrog pet ton kamenja, katero nosi sledi letenja skozi vsemirje.

Poročajo, da je celokupna masa tehtala okrog tisoč ton in da to ni bil navaden meteor, ampak majhen planet, ki je priletel iz neznanega vsemirja in se je raztreščil nad zemljo. (Reuter)

Grški uporniki priznavajo izgube

Grški uporniški general Markos je priznal, da so bile njegove sile prisiljene k »rednemu« umiku na drugo stran gorovja Grammos. Ta njegova izjava se je pojavila ob istem času, ko je uradno vladno poročilo javilo, da so vladne sile potolkle upornike ter jih pregnale z ozemlja takozvane »Svobodne Grčije« daleč na drugo stran Grammosa.

Ofenziva vladnih sil v tem področju je trajala sedem tednov. Tri dni je težka artilerija neprenehoma streljala in Spitfire-letala so letela vsak dan ter metala bombe na postojanke upornikov. Končno je bil dosežen uspeh in uporniki so se umaknili.

Gospod Sophoulis, grški ministrski predsednik, ki je sedaj 88 let star, je prišel na bojno polje blizu albanske meje ter je izjavil, da bo ostal z vojsko, dokler se ta boj ne bo končal.

»General« Markos je potom svojega radia izjavil, da so se njegove sile umaknile potem, ko so jim sovražniki prizadejali strašne in krvave izgube. Radio pravi dalje: »Sedaj smo se utrdili na gori Grammos, potem ko smo se morali nad 30 dni neprenehoma boriti z velikimi težavami.«

Radio pristavlja, da ima Markos zbranih okrog 11 tisoč ljudi na tem kraju. Vsi ti se borijo fanatično, kajti vedo, kaj jih čaka, če izgube borbo. Toda izgube so velike na obeh straneh. Uporniki so izgubili okrog 4000 svojih ljudi, a tudi vlada je izgubila okrog 2000 vojakov.

Vlada v Atenah se pritožuje, da so našli pri ujetih upornikih povsem tuj vojni materijal, n. pr. granate poljskega izvora in madžarska živila. Vseeno pa je opaziti, da se je v zadnjih mesecih zmanjšala pomoč upornikom iz inozemstva.

Tajnost in upanje vsega sveta sta se osredotočila v Kremlju

Velika tajnost še vedno zakriva potek razgovorov v Kremlju. Kljub temu, da ni nobenih uradnih poročil, upajo, da je potek razgovorov ugoden. Dejansko se ne ve nič, a se zato zelo veliko ugiba.

Dobropoučeni krogi v Washingtonu so mnenja, da razgovori v Moskvi dobro napredujejo, vendar so prepričani, da je za uradno izjavo o razgovorih potrebna vsaj še ena konferenca državnikov. Šele po tem računajo s skupno izjavo zastopnikov vseh štirih velesil.

Kljub vsem težavam, na katere je treba misliti, so v Washingtonu mnenja, da razgovori dobro napredujejo. Po poročilih iz istega vira, naj bi razgovori v Moskvi potekali v nekako takem zaporedju:

Pri prvem srečanju s Stalinom in Molotovom naj bi se bili razgovarjali o odpravi blokade Berlina v zameno za priznanje valute, ki so jo uvedli Sovjeti v svojem področju v vseh sektorjih Berlina. Prav tako naj bi se razgovarjali o sklicanju ponovne konference štirih zunanjih ministrov, ki naj bi razpravljali o nemškem problemu kot celoti.

Pri naslednjem srečanju, pri katerem je bil navzoč le sovjetski zunanji minister, naj bi zastopniki zahodnih velesil predložili mnenja svojih vlad z ozirom na prejšnji razgovor. Pri tem razgovoru je sovjetski zunanji minister zahteval odložitev sklepov londonske konference, na kateri so zahodne velesile sprejele nove smernice za nadaljnjo ureditev Nemčije brez Sovjetske zveze in prepustitev denarne ureditve Berlina sovjetskim zasedbenim silam.

Tretja konferenca, ki so jo imeli zastopniki velesil, je bila v glavnem podrobna obravnava predlogov zahodnih velesil in sovjetskih protipredlogov. V ospredju razgovorov je bilo vprašanje Berlina. Obe stranki sta se trudili, da bi dosegli kompromis in tako premaknili razgovore iz mrtve točke.

Kljub temu, da se dosedanji razgovori v Moskvi niso vršili pod neugodnimi pogoji, v Washingtonu še ne pričakujejo takojšnjih uspehov in sklepov.

V Londonu so mnenja, da je sovjetski zunanji minister zastopnikom zahodnih velesil že izročil konkretne predloge o možnosti nadaljnjih razgovorov in mislijo, da bodo v tem tednu sklenili nekaj pomembnih zaključkov. Del razgovorov, ki naj bi bili zgolj informacijskega značaja, naj bi bil končan.

Londonski listi, ki komentirajo razgovore v Moskvi, so zadnje dni nekoliko spremenili svoj optimizem in se o poteku razgovorov previdneje izražajo. Konzervativni list »Daily Telegraph piše, da še ni nobenih znakov o kaki konferenci štirih velesil, na kateri bi bilo možno rešiti nemško vprašanje.

Po poročilih »Reuter«-ja iz Pariza so odgovorni krogi mnenja, da se lahko proti pričakovanju vseh razgovori v Moskvi ugodno zaključijo in prineso rešitev za Nemčijo prej, kot bi si kdo mislil.

Predaja olimpijske baklje na britanski fregati »Whitesand Bay« v Bariju italijanskim kadetom.

POPRAVI!

V 32. številki »Kronike« se je v članku z naslovom »Kdo ima pravico do družinske pomoči?« na peti strani vrinila pomota in se glasi drugi odstavek pravilno takole: Pravico do družinske zdravniške pomoči imajo samo ž e n a (in ne mož, kakor je napačno napisano) in otroci...

Bojkot tržaške luke

Poveljnik anglo-ameriške cone svobodnega tržaškega ozemlja generalni major Airey je sestavil poročilo v upravi Trsta, ki je bilo objavljeno v Londonu:

Iz izkustev vojaške vlade jemlje generalni major Airey zaključek, da svobodno ozemlje Trst ne more neodvisno obstajati. Saj ni ne politično in ne gospodarsko življenjsko zmožno, kajti ne poseduje nobene lastne proizvodnje živilskih sredstev, ne kuriva in ne drugega življenjsko potrebnega blaga. Samo zveza z Italijo je v teh devetih mesecih obstoja svobodnega ozemlja omogočila gospodarski in denarni obstoj. Po mnenju Airey-a se ni pokazala nobena druga alternativa, ki bi bila zajamčila obnovo.

Za sedaj so v teku pogajanja za dosego sodelovanja z italijansko vlado z ozirom na evropski pomožni načrt.

O vprašanju »samouprave« za Trst je izjavil Airey, da se bodo predvsem poslužili italijanske upravne oblike, ker ta najboljše odgovarja željam večine.

Airey je končno omenil, da obdonavske države, ki so pod sovjetskim vplivom, bojkotirajo tržaško pristanišče. (Reuter)

*

Obsežna komunistična propaganda v Trstu, ki je imela namen vzeti ljudem zaupanje v zavezniško vojaško vlado na svobodnem ozemlju Trsta, je doživela polom. Položaj se je pričel jasniti in vsled tega je prišlo na vsem ozemlju do miru in reda.

Tako izjavo je podal generalni major T. S. Airey ,načelnik britanskega področja, v svojem tretjem poročilu za obdobje od 1. aprila do 30. junija t. l.

Poročilo je sledeče: »Ker se je pričelo britansko področje aktivno udejstvovati v programu za obnovo Evrope in ker smo podvzeli odločne korake ter tudi zato, ker so komunisti propadli pri italijanskih volitvah, se je pričelo vračati zaupanje v vodstvo zavezniške vlade.

Komunistična propaganda, ki se zadnje čase vodi le še v časopisju, ni dosegla zaupanja, ki ga je imela prej, kajti komunistični tisk je večkrat prinašal lažne novice in dajal netočne informacije.

Titove pritožbe o sovjetskem vmešavanju

O ozadjih in vzrokih rusko-jugoslovanskega spora je izvedela javnost, iz vsebine treh pisem, ki jih je poslala Jugoslavija Sovjetski zvezi in so jih zdaj v Beogradu objavili. Ta pisma so bila pisana meseca marca in aprila tega leta.

Prvo pismo je pisal maršal Tito sovjetskemu zunanjemu ministru Molotovu, ostali dve pa sta pismi Tita in Kardelja Stalinu in Molotovu.

Iz vseh treh jugoslovanskih pisem prihajajo pritožbe o sovjetskem vmešavanju v jugoslovansko politiko, ki dela Jugoslaviji stalne težave. Te težkoče so se pričele s pošiljanjem sovjetskih vojaških in civilnih strokovnjakov v Jugoslavijo po končani vojni.

Že leta 1946 je maršal Tito predlagal poseben dogovor o navzočnosti teh sovjetskih strokovnjakov v Jugoslaviji in pri tem omenil, da je njihova navzočnost za Jugoslavijo predraga. Ti strokovnjaki prejemajo namreč v sorazmerju z jugoslovanskimi ministri trikratne plače.

V nekem pismu obtožujejo Jugoslovani sovjetsko vlado, da poizkuša v Jugoslaviji organizirati posebno sovjetsko špijonažno službo. Istočasno izjavljajo Jugoslovani, da lahko dobi Sovjetska zveza vse potrebne informacije od jugoslovanskih varnostnih organov in da se Sovjetski zvezi ni treba posluževati lažnih obveščevalcev kot sta Žujevič in Hebrang.

Sovjeti so ponovno očitali Jugoslovanom, da so lahkomišljeni in da tvegajo novo vojno. Nato so jim Jugoslovani odgovorili, da so se na pariški konferenci borili za Trst, katerega še danes zahtevajo, a so kljub temu odobrili slabo premirje, kot so to napravili Rusi pri Brest-Litowsku. Nadalje zagovarjajo v teh pismih bivšega zastopnika jugoslovanskega zunanjega ministra Velebita, katerega so Rusi obsodili, češ, da je angleški špijon. Rusi so nadalje dejali, da nočejo imeti z jugoslovanskim zunanjim ministrstvom nobenega opravka, dokler bo v njem zaposlen Velebit.

Kar zadeva Djilasovo primerjavo med slabim obnašanjem sovjetskih častnikov in britanskimi častniki, poudarjajo Jugoslovani, da je uporabil Djilas to primero za dosego boljšega obnašanja sovjet. častnikov, da bi z njihovim dobrim zadržanjem onemogočili reakcionarno propagando. Nadvse značilen pa je stavek, ki so ga napisali Jugoslovani v enem izmed teh treh pisem, ki se glasi: »Vsak mora ljubiti Sovjetsko zvezo, a nihče ne sme manj ljubiti svojo lastno deželo.«

(»Manchester Guardian«)

Po zemeljski obli

FRANCIJA

Nova francoska vlada pod vodstvom ministrskega predsednika Marie-a, je svojo prvo preizkušnjo dobro prestala. Komunisti, ki so proti vladnemu predlogu o posebnih polnomočjih finančnemu ministru predlagali, da se zadeva brez debate v parlamentu odkloni, so bili pri glasovanju poraženi. Za vladni predlog je glasovalo 386 poslancev, proti pa 201. Tudi nek nadaljnji predlog komunistične stranke je bil odklonjen. Pri tem glasovanju je bilo razmerje glasov za vlado še ugodnejši. Predlog komunistov je podprlo le 183 poslancev, dočim jih je 408 glasovalo proti.

ITALIJA

Po poročilih iz Rima, sta se baje jugoslovanska in italijanska vlada sporazumeli, da mešana komisija za določevanje meje med obema državama obnovi svoje delo. Jugoslovanska vlada je pristala na predlog italijanskega zunanjega ministrstva, da bodo morebitne sporne točke predložene v smislu mirovne pogodbe sodišču štirih veleposlanikov. Istočasno pa je izrekla mnenje, da je prepričana o neposrednem sporazumu.

Z odlokom goriškega prefekta so bile občinske volitve v Gorici in 13 okoliških občinah odložene. Kot poročajo, bodo volitve šele meseca oktobra, vendar še niso točnega datuma določili. Pri volitvah bodo nastopili tudi Slovenci s samostojno listo, ki jo je predložila Slovenska demokratska zveza.

Kot je sporočil govornik italijanskega zunanjega ministrstva, je italijanski zunanji minister Sforza poslal udeležencem donavske konference v Beogradu posebno noto, v kateri dokazuje upravičenost Italije pri zasedanju donavske konference.

PALESTINA

V ponedeljek 9. avgusta je bil na ameriškega generalnega konzula v Jeruzalemu izvršen atentat, ki pa ni zahteval smrtnega slučaja. Neznani Arabec je izstrelil skozi okno konzula kroglo, ki se je tik nad konzulovo glavo zarila v steno.

Arabski ostrostrelci so zadnje čase večkrat obstreljevali ameriški konzulat, ki leži v arabskem področju Jeruzalema. Kot znano, je bil predhodnik sedanjega ameriškega konzula v Jeruzalemu, Thomas C. Wattson, žrtev atentata.

Posredovalec Združenih narodov v Palestinskem sporu, grof Bernadotte, je v neki brzojavki Organizaciji Združenih narodov sporočil, da se boji ponovnega izbruha bojev v Palestini. Istočasno je poslal vladama Izraela in arabskih držav brzojavko, v katerih jih poziva, naj izdajo posameznim frontnim poveljnikom ukaz, da ostanejo v slučaju sovražnega napada v defenzivi in sovražnika le zadržujejo, ne pa napadajo. In to toliko časa, da bo prispel na bojišče opazovalec Združenih narodov, ki bo izdal nadaljna navodila.

Iz arabskega begunskega taborišča severno od Jeruzalema javljajo, da se je pojavil v taborišču pegasti legar. Službujoči zdravniki računajo z izbruhom kolere in tifusa med stotisoči arabskih beguncev, kar bi pomenilo največjo povojno katastrofo.

SOVJETSKA ZVEZA

Po poročilih moskovskega radia je prispel v Moskvo vodja italijanskih levousmerjenih socijalistov, Pietro Nenni, ki se že nekaj dni mudi na obisku v Sovjetski zvezi. Pred Sovjetsko zvezo je Nenni obiskal tudi Poljsko in Češkoslovaško.

Sovjetski poslanik v Washingtonu, Panjuškin, je pri namestniku ameriškega zunanjega ministra protestiral proti deportaciji sovjetskih državljanov v Združenih državah. Istočasno je zahteval takojšno izročitev sovjetskega državljana Samarina, ki je bil učitelj na neki šoli za otroke sovjetskih diplomatov, sovjetskemu konzulatu v New Yorku.

ZDRUŽENI NARODI

Britanski delegat pri Organizaciji Združenih narodov Aleksander Cadogan, je v komisiji za razorožitev izjavil, da je možno izvesti svetovno razorožitev le na podlagi izpolnitve treh pogojev in sicer: 1. uspešne sklenitve mirovnih pogojev z Japonsko in Nemčijo; 2. ustanovitve mednarodne vojaške formacije ZN, ki bo na razpolago Varnostnemu svetu; 3. določitve pogojev za nadzorstvo nad atomsko energijo.

Sovjetski zastopnik Malik se z izvajanji britanskega delegata ni strinjal.

Pri razpravljanju o jugoslovanskih obdolžitvah napram britanski in ameriški vojaški upravi v Trstu je zastopnik Združenih držav Amerike izjavil, da so jugoslovanske obdolžitve tržaške uprave zahodnih velesil neosnovane. Jugoslavija je namreč obdolžila vojaško vlado zahodnih velesil, da je z nedavno sklenjeno gospodarsko pogodbo za britansko-ameriško področje Trsta priključila mesto italijanskemu gospodarstvu.

Cadogan in ameriški delegat Jessup sta pripomnila, da bi bilo zanimivo zvedeti, kako izvaja jugoslovansko vojaško poveljstvo pogodbo v svoji coni. Bolje bi bilo proučiti obtožbe proti Britancem in Američanom v zvezi s prilikami celega Svobodnega ozemlja. Izven dvoma je, kot je omenil Cadogan, da je postal problem Trsta mnogo težji zaradi nepričakovanega in obžalovanja vredne zakasnitve imenovanja guvernerja Svobodnega ozemlja in uveljavljenja statuta za to ozemlje.

Bodočnost ameriške električne industrije

Merodajni ameriški krogi navajajo, da bo potrebno za izgraditev novih naprav in postopno nadomestitev drugih, ako bo ostal v prihodnjih 30 letih napredek električne industrije isti kot v preteklih 30 letih, 100 milijard dolarjev.

V 30 letih bo predvidoma potrošnja elektrike v Združenih državah dosegla 1000 milijard kilovatnih ur. Letni dohodki električne industrije bi tako narastli od štirih na 14 milijard in vrednost naprav in opreme bi dosegla 80 milijard dolarjev. (USIS)

Tito in Dimitrov sta imela tajno pogodbo

Kakor se je izvedelo v Londonu, je prejšnji teden neka resolucija Centralnega komiteja bolgarske Komunistične partije razkrinkala, da sta maršal Tito in M. Dimitrov pred letom dni na Bledu sklenila tajno pogodbo o ustanovitvi južnoslovanske federacije.

V okviru te pogodbe je predvideno, da bi del Macedonije, Pirin, ki pripada sedaj Bolgariji, bil priključen jugoslovanski republiki Macedoniji. Bolgarija pa bi v zameno dobila določena področja ob jugoslovanski meji.

Po blejski konferenci je maršal Tito izjavil, da ni bilo nobenih tajnih pogodb. Tudi M. Dimitrov je zanikal vsakršne razgovore o kakšni federaciji južnih Slovanov.

Sedaj pa so bolgarski komunisti razkrinkali ter istočasno ovrgli to tajno pogodbo, razlagajoč, da so jugoslovanski voditelji pod raznimi pretvezami zavlačevali ustanovitev Južnoslovanske zveze, da so v Pirinu v Macedoniji nadaljevali s propagando, ki je bila sovražna napram Bolgariji, da so preganjali bolgarsko manjšino v republiki Macedoniji ter da so dejansko hoteli uvesti nacionalizem v smislu, kot jim to očita Kominform.

Za časa kongresa komunistične partije v Beogradu sta macedonska govornika, vodja upornikov Vukmanovič in macedonski ministrski predsednik Koliševski, vrgla iste obtožbe nacionalizma bolgarskim komunistom v obraz ter jim očitala strahopetnost za časa osvoboditve.

Nobene „Balkanske federacije"

Vsekakor je kongres jugoslovanske komunistične partije črtal »Balkansko federacijo« s svojega dnevnega reda.

Domneva se, da je bila sovražnost Kremlja napram načrtom za to federacijo eden glavnih povodov za Kominformova napadanja na Tita. Tudi se omenja, da je meseca januarja letošnjega leta moskovski časopis »Pravda« ostro napadel Dimitrova zaradi predlaganja vzhodnoevropske federacije.

Toda federacija, ki jo je takrat predlagal Dimitrov, je obsegala vso Vzhodno Evropo ter se raztezala od Poljske do Grčije. Še pred dvema mesecema, ko je že vedel za obtožbe sovjetske komunistične partije proti jugoslovanskim komunističnim voditeljem, je Dimitrov prikazoval jugoslovansko-bolgarsko federacijo kot zgodovinsko in gospodarsko potrebo.

Podonavska konferenca v Beogradu

Londonski list »News Chronicle« obširno piše o podonavski konferenci v Beogradu. V njem beremo med drugim: Ni prvič, da se je moskovski mednarodni komunizem postavil za zaščitnika narodne suverenosti vzhodnoevropskih držav. Zastopnik maršala Tita je moral gotovo čutiti ironijo svojega položaja, ko je po svoji dolžnosti sporočil, da se njegova država popolnoma strinja s sovjetsko zunanjo politiko. Sovjetska zveza in njeni sateliti imajo že od vsega početka veliko taktično prednost. Vse te države že izvajajo »de facto« nadzorstvo nad največjo evropsko rečno silo in imajo tudi večino glasov na konferenci, tako da lahko pri vsakem sklepu preglasujejo zahodne države. Te države so pristale na veljavnost sklepov, ki bodo sprejeti z navadno večino glasov in so s tem priznale, da so vzhodne države pri tem vprašanju najbolj prizadete, čeprav so tudi pravice zahodnih držav popolnoma stvarne. Pred vojno je bila Britanija med državami, ki so bile najbolj udeležene pri prometu po Donavi. Skupno s Francijo je sodelovala pri donavski komisiji od leta 1856. Združene države pa zastopajo v Beogradu koristi Nemčije v gornjem toku Donave. Položaj je torej zelo zapleten, pravi »News Chronicle« in se sprašuje, ali ne bi bilo bolje, če bi zahodni delegati na konferenci vztrajali na zahtevi po izključno gospodarski ureditvi tega vprašanja, ker je prav gotovo, da ne bodo mogli uspešno braniti pravic, ki so jih dobili s pogodbo pred 27 leti. Pri tem je važno zagotovilo, da načelo svobodne plovbe ne bo kršeno. S tega vidika bi bilo morda mogoče doseči kak uspeh, ker Vzhodna Evropa čuti potrebo po trgovanju z Zahodom.

Britanski dnevnik »Times« je izkoristil priložnost, ki jo nudita podonavska konferenca v Beogradu ter nedavni kongres jugoslovanske komunistične partije v Beogradu in je v zvezi s tem skušal razvozljati vprašanje, kako so se razvili dogodki med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo po znanem stališču, ki ga je zavzel Kominform do Tita. Na kongresu so jugoslovanski komunistični voditelji ostro obsodili obtožbe Kominforma, na podonavski konferenci pa so jugoslovanski zastopniki popolnoma podprli Sovjetsko zvezo. Vroče kritike, ki jih je izrekel Kominform meseca junija, torej niso spremenile položaja Jugoslavije v evropskem svetu. Zunanjepolitično sta Jugoslavija in Sovjetska zveza ostali v najtesnejših stikih. Vzhodna Evropa se je morda nekoliko oslabila, toda ostala je nedotaknjena. V zvezi s tem omenja »Times« nekatera leninistična in stalinistična načela in zaključuje, da je neposredni namen Sovjetske zveze, združiti države srednje in jugovzhodne Evrope v gospodarsko in pozneje morda tudi politično enoto. Za dosego uspeha v taki politiki pa se je po Leninovih besedah treba boriti proti »ozkosrčnim nazorom, občutku osamljenosti in neodvisnosti malih narodov.« Takšen pa je po vsem videzu ravno primer Jugoslavije.

Začetek s „slabimi" uspehi

Diplomatski dopisnik »London Press Servicea« piše o podonavski konferenci, da bi bilo otročje poskušati prikrivati težkoče, ki se postavljajo nasproti uspehu konference.

»Sestanek — pripominja dopisnik — gotovo ni pričel z najboljšimi izgledi. Dosedanji statut o podonavski plovbi iz l. 1921 se smatra splošno še kot veljaven; dejansko se lahko spremeni ali nadomesti le s popolnim sporazumom vseh podpisnikov. Sovjetska zveza pa, ki je ni med podpisnicami starega statuta, ni tega mnenja.

Oba odseka podonavske komisije (mednarodni za del reke od Braile, ki leži 150 km od ustja, in evropski za Donavo do morja pri Brajli) obstajata pravno še vedno. Prvi odsek je samovoljno ukinil Hitler v novembru 1939, člen 7 donavskega statuta določa, da lahko preneha oblast drugega le v sporazumu med člani komisije same. Vseeno pa Sovjetska zveza še ni dovolila vzpostavitve nobenega od teh odsekov komisije.

Spor Kominform—Jugoslavija, ki pa je le spor med komunističnimi strankami in ne med vladami, stvarno ne more vplivati na sedanje beograjske razgovore. Neverjetno je, da bi tako Moskva kot Beograd nameravala povzročiti med seboj prepad ravno v tem trenotku in še celo pred očmi zahodnih sil. Na drugi strani pa je mogoče, da bo skušala Jugoslavija v strahu pred gospodarskim pritiskom držav Kominforma zadobiti določeno svobodo plovbe. Vendar je še vedno dejstvo, da se jugoslovanska trgovina z zahodom lahko vrši le skozi jadranske luke, glede katerih ni bojazni za svoboden dostop do njih.

Glede na obrat, do katerega lahko pride na konferenci, je opozoriti na dve nedavni izjavi. Prva je nedoločena izjava jugoslovanskega tednika »Republika«, ki pravi: »Naša vlada je za to, da smejo uporabljati Donavo obalne in neobalne države, ako pride do dogovorov svobodno in ako ti ne krši jo naših pravic. Načelo svobodne plovbe bo spoštovano, istočasno pa je potrebno zaščititi koristi novih demokracij.«

Druga izjava pa je ona, ki jo je podal Marshall pred dvema mesecema:

»Svoboda plovbe, z vsemi koristmi, ki izvirajo iz nje, je ogromne važnosti za vso Evropo. Dokler ne bo dosežen sporazum za novo pogodbo, bo ta važni del Evrope ostal neustaljeno področje v mednarodnih odnošajih, medtem ko bi moral biti področje konstruktivnega sodelovanja.«

Pred zadnjo vojno je obstajala živahna izmenjava proizvodov po Donavi — surovine iz vzhoda proti zahodu in industrijski proizvodi v nasprotni smeri. Obnovitev tega prometa, ki je leta 1936 dosegel 7 in pol milijona ton, je nadalje tudi velike važnosti za uspeh evropskega obnovitvenega programa. (LPS-AIS)

Enaki pogoji za vse

»Svoboda plovbe pod enakimi pogoji za vse« — pripominja »London Press Service« — »je visoko doneča fraza v načrtu, ki ga je predložil namestnik sovjetskega zunanjega ministra g. Višinski, ki pa ne pomeni ničesar, če upoštevamo dejstvo, da vztraja načrt na popolni izključitvi zahodnih sil od vodstva in plovbe po Donavi in predvideva ustanovitev nove podonavske komisije, ki bi bila sestavljena izključno iz dežel, skozi katere teče reka. Z eno besedo, načrt pomeni, da bi obrežne države prevzele same kontrolo nad reko. Britansko stališče je bilo ponovno in jasno izraženo.

Velika Britanija zahteva, da ostanejo v veljavi določila statuta iz leta 1921, ki jih je do zdaj stalno napadal Višinski, ki gotovo ne upa na uspeh konference, katera je bila sklicana na pobudo Sovjetske zveze.«

Macedonija

Macedonija je bila vedno izvor nemirov. Ko so Turki zavzemali Balkan, jim je Macedonija delala največ preglavic. Macedonija je bila vzrok vseh balkanskih vojn v začetku našega stoletja. V nekem poročilu, ki ga je bila pred kratkim izdala komunistična stranka o jugoslovanski Macedoniji, se vidi, da je nesporazum med komunističnimi partijami v Macedoniji že dolgo in je to povzročilo posredovanje Kominterne potem, ko je Bolgarija vkorakala v Jugoslavijo leta 1941. Tudi danes v tej deželi vre.

Jugoslovanska in bolgarska vlada priznavata, da obstaja macedonski narod in njegove pravice do narodnega življenja. Prav tako priznavata potrebo po balkanski federaciji. Toda razlikujeta se v poteh, po katerih bi prišli do tega cilja. Ali naj bodo Macedonci pod jugoslovanskim ali bolgarskim vodstvom, ali pa naj postanejo nezavisen del federacije južnoslovanskih držav? Kaj bo potem s tretjim delom Macedonije, ki je v Grčiji? Iz razumljivih razlogov je general Markos večkrat odklanjal razgovore o kakršnikoli spremembi grških mej. Toda sedaj postaja jasno, da so grški in bolgarski komunisti proti jugoslovanskemu načinu zedinjenja Macedonije pod jugoslovanskim vodstvom.

Pred enim mesecem je ministrski predsednik Jugoslovanske federativne republike Macedonije Lazar Koliševski obžaloval, da so se nekateri člani bolgarske domovinske fronte preveč zavzemali za idejo »Velike Bolgarije«. Minister je dodal, da ti ljudje ne uvidijo zgodovinskega in samostojnega razvoja Macedonije.

Mezdni poviški za industrijske delavce

Po podatkih statističnega urada Združenih držav je s splošnim porastom cen v juniju povprečna tedenska mezda 13 milijonov ameriških delavcev v industriji dosegla nov rekord s povprečjem 52.81 dolarjev, in tako prekosila za 1 dolar povprečje v maju.

Najznatnejše povečanje je zabeležiti v odseku industrije blaga za široko potrošnjo, kjer je sedaj mezda na uro dosegla 1,39 dolarjev in je povprečna tedenska mezda s tem narasla na 56.14 dolarjev.

(USIS)

Štiri velesile na Dunaju

Če pogledamo na zemljevid vidimo, da je položaj na Dunaju isti, kakor v Berlinu, ker Dunaj leži kot Berlin v sredini sovjetskega morja. Dunaj sam je razdeljen v pet con in sicer: angleško, ameriško, francosko, sovjetsko in mednarodno, ki leži v sredini mesta. Mesto upravlja poveljstvo vseh štirih velesil. Kakor Berlin, tako so tudi Dunaj najprej zasedle sovjetske čete.

Toda vendar, če pogledamo bolj natančno položaj, vidimo, da je velika razlika med Berlinom in Dunajem. Prvo, da ima Avstrija opolnomočeno vlado, ki so jo priznale vse štiri velesile. Prav tako upravljajo velesile mednarodno cono. Odnosi Avstrije so urejeni na podlagi kontrolnega sporazuma, ki je bil sklenjen junija 1946 leta. Avstrija ni udeležena pri tem sporazumu. Avstrijska vlada je dobila na podlagi tega sporazuma popolno pravico in izkoriščavanje teh pravic.

Prva naloga zavezniške komisije je, da »podpira svobodno izbrano avstrijsko vlado pri njenem delu in v tem, da ta vlada dobi čim prej popolno avtoriteto v vsej Avstriji.« Na podlagi sporazuma od 28. junija se ljudje lahko svobodno kretajo po vsej Avstriji ,izvzemši posebne primere, katere ugotavlja zavezniški svet na Dunaju.

Avstrijska vlada mora dati potrditi vse zakone zavezniškemu svetu na Dunaju, ki jih je izdal avstrijski parlament. Ustavodajne zakone morajo potrditi vsi člani zavezniškega sveta soglasno. Drugi zakoni postanejo pravomočni po 31 dneh potem, ko so bili predloženi zavezniškemu svetu, če jih ni zavezniški svet soglasno odklonil ali spremenil. Na splošno gre delo še dosti hitro od rok in zavezniški svet zakonov ne zadržuje preveč razen zakona o denacifikaciji. Skoraj vsi nepolitični zakoni in uredbe, ki so bile predložene zavezniškemu svetu, so bile hitro odobrene. Težave pa so glede tistih uredb, ki so bile narejene v začetku zasedbe od strani zasedbenih sil. Glede tega je težko priti do soglasne rešitve od strani zavezniškega sveta, zlasti v pogledu uredb nemške lastnine, razorožitve in podobno. Vse bolj in bolj se množijo pripombe: Ker soglasno ni bilo doseženo, zavezniški svet ni pristal na rešitev. To je do sedaj več kakor polovico od 833 primerov, ki jih je zavezniški svet pregledal v letošnjem letu.

Čim je zakon šel skozi zavezniški svet, mora takoj stopiti v veljavo in ga mora avstrijska vlada sprejeti, v vseh avstrijskih conah. Tu pa zopet nastopajo težave. Večkrat se zgodi, da ta ali ona velesila dovoli, da stopi zakon v veljavo samo pod gotovimi pogoji. Tako se je zgodilo, ko so Sovjeti prepovedali pregledati nemško lastnino v njihovi zasedbeni coni brez njihovega posebnega dovoljenja. Soglasno na podlagi kontrolnega sporazuma ima vsaka zasedbena sila pravico posredovanja v svoji zasedbeni coni, če je to potrebno zaradi varnosti njenih sil.

Avstrijsko prehranjevalno ministrstvo je odgovorno za prehrano Dunaja in njegove okolice. Avstrijska vlada je napravila v tem smislu sporazume z več državami, tako z Združenimi državami zaradi pošiljanja hrane. Tudi ameriške vojaške sile so večkrat priskočile na pomoč avstrijski vladi s tem, da so ji odstopile nekaj svoje hrane.

Vstop zahodnih zaveznikov na Dunaj je bil urejen s sporazumom, doseženim med načelniki zavezniških štabov 1945. leta. Zavezniške vojaške sile in uradniki lahko svobodno prihajajo na Dunaj. Imeti pa morajo dovoljenje svoje vlade. Z zahodnimi conami je Dunaj zvezan po dveh cestah, sicer: cesta št. 8 in cesta št. 116. Prva gre čez most Aniže (Enns), druga čez Semmering.

Na Dunaju nima, kakor v Berlinu, vsaka cona svoje letališče. Britansko letališče je v Schwechatu, v sovjetski coni, prav tako tudi ameriško letališče v Tullnu, na Dunaju. Sovjeti nimajo nobenega nadzorstva nad prihodi na letališče. Sovjeti so nekajkrat poskušali nadzorovati potnike, ki so se peljali na britansko letališče v Schwechatu, toda zavezniški svet je naredil konec takim poizkusom.

Medzavezniško poveljstvo na Dunaju ima isto nadzorstvo nad civilnimi oblastmi, kakor zavezniški svet nad avstrijsko vlado. Zasedbene sile skrbijo predvsem za varnost v mestu. Dogovorjeno je bilo, da ne sme nobena velesila pošiljati oboroženih čet v drugi sektor in da sme aretirati samo s pomočjo avstrijske policije. Na Dunaju ni bilo nikdar tiste stroge razdelitve na cone, kakor je to bilo v Berlinu.

Sedaj lahko rečemo, da je medzavezniško poveljstvo na Dunaju, ki mesto upravlja, kakor tudi medzavezniška policija, ki nadzoruje dunajske ulice edino znamenje sodelovanja štirih velesil, kar je ostalo v Evropi. (»The Manchester Guardian«)

Bodo komunisti odstranili Togliattija?

Sekretar italijanske KP Togliatti, na katerega je 14. julija t. l. streljal mladi študent iz Sicilije, se bo za dalj časa umaknil iz ospredja političnega življenja, da bo tako dobil priliko za temeljito ozdravljenje. Kot govore v odgovornih političnih krogih, se lahko zgodi tudi to, da se Togliatti ne bo več vrnil na položaj voditelja italijanske Komunistične partije.

Moskva je naročila italijanskim komunistom, da prodró čimbolj mogoče s taktiko odločne politike, kar lahko pomeni Togliattijevo odstranitev, ker je on pristaš umerjene politične taktike. Tako so namreč govorice, ki so se razširile po zaključku zadnjega zasedanja Kominforma.

V pismu, ki ga je pisal Togliatti iz svoje bolniške postelje komunističnim prijateljem, pravi, naj ga ne obiskujejo, ker so posledice atentata še resne in bo zdravljenje trajalo veliko dalje, kot so prvotno mislili.

Kot pravijo, so bajé pri zadnji konferenci Kominforma zelo ostro nastopili proti Togliattiju. Predvsem so mu očitali njegov poraz pri aprilskih volitvah in sicer zato, ker je hotel zmagati s parlamentarnimi metodami.

Njegova potreba po daljšem odmoru nudi komunistom ugodno priliko, da mu odvzamejo oblast brez kakih posebnih neprilik.

Jugoslavija izključena iz sovjetske kulturne zgradbe v Berlinu

Po informaciji »New York Timesa« je sovjetska kulturna ustanova v Berlinu izključila Jugoslavijo iz skupine socijalističnih držav, ki so se obvezale za borbo proti kapitalističnim državam. V zgradbi, v kateri se prirejajo razstave o dejavnosti sovjetskih satelitskih držav, so prostori, ki so jih preje odkazali za jugoslovansko razstavo, prazni. Nameščenec razstave, katerega so vprašali, zakaj je bila jugoslovanska razstava preprečena, je izjavil, da »so pred par dnevi sovjetski funkcijonarji sklenili zamenjati jugoslovanski materijal z drugim.«

Razseljene osebe za Avstralijo

Avstralski minister za priseljevanje, Mr. ArArthur Calwell, je izjavil v Canberri, da je s pomočjo Mednarodne begunske organizacije (IRO) bil organiziran prekomorski prevoz. Na ta način bo moglo do konca junija 1949 priti 20.300 razseljenih oseb v Avstralijo. (Reuter)

Sodelovanje v zahodni Evropi

(Wickham Steed)

»Marshallov načrt za gospodarsko obnovo Evrope vzbuja vedno večje zanimanje, čim bolj napredujejo ukrepi za njegovo praktično izvedbo. Nekaj sijajnih zamisli, ki so jih z zaupanjem objavili in ki so jih z navdušenjem sprejeli, je že nekako postajalo nezanimivih v trenutku, ko bi morala pasti odločitev za njihovo izvedbo, vsaj tako je izgledalo. Tudi velika stvar mednarodne razorožitve, ki jo je po vojni 1914-18 toplo podpiralo kakih 20 držav, je naletela na mnoge ovire, ko je bilo potrebno premagati težkoče tehničnega značaja in se države niso pokazale pripravljene odpovedati se delu svoje državne suverenosti, kar bi omogočilo ustvaritev sistema kolektivne varnosti proti vojni.

Eden od vzrokov tega neuspeha — ne glede na okolnost, da so se Združene države takrat ločile od Evrope — je mogoče bila zgrešena politična postavitev problema; lahko bi dosegli boljše uspehe, če bi najprej načeli problem »gospodarske oborožitve« —, ki se je kazal v obliki zaščitnih carinskih zaprek. Vojaške oborožitve so narodne in imajo težnjo, da postanejo najobčutljivejša točka države, ki je zaskrbljena za lastno varnost. Trgovinski promet pa ima težnjo biti mednaroden in opozarja vse države, da ne morejo prospevati, če se izolirajo (ločijo) od drugih.

Zdaj so stvari temeljito spremenjene. Po zamisli Marshalla je problem evropske obnove predvsem in skoro izključno gospodarskega značaja. Ta načrt je ponudil celi Evropi, vključno Sovjetski zvezi in njenim satelitom soudeležbo. Šele ko je Sovjetska zveza sodelovanje odbila in ukazala isto Poljski, Jugoslaviji in Češkoslovaški, je načrt zadobil polpolitičen značaj.

Od vsega začetka je Marshallov načrt poudarjal važnost individualne in kolektivne samozadostnosti držav koristnic finančnih in gospodarskih podpor Združenih držav. Načrt ni bil zamišljen kot miloščina, čeprav sloni na dobrodelnosti. Načrt je nasprotno narekovala korist, pojasnjena in dalekosežna korist, ki temelji na načelih, da gospodarski polom in socialni kaos Evrope postane lahko nevaren za blagostanje in mogoče tudi za varnost Združenih držav.

Ameriški upravnik programa evropske obnove Paul Hoffman je izrazil mnenje, da evropske države koristnice še niso storile dovolj za razvoj in združitev njihovih trgovskih in gospodarskih virov in da je potreben »vzporejen načrt«, ki naj doseže popolno evropsko obnovo do tridesetega junija 1952, kateri dan bo prenehala pomoč Združenih držav.

Z drugimi besedami, Hoffman zahteva popolno gospodarsko združitev med silami zahodne Evrope in do največje možne stopnje izvedeno dejavnost med gospodarsko združenimi državami. V svojih mislih bi hotel on za Evropo isto svobodo prometa, ki velja med 48 državami severnoameriške unije. Če je to točno, bi on ne smel pozabiti starodavnih razlik med evropskimi državami in težav, ki jih je treba premagati takoj zaradi skupne koristi, česar pa ne bodo mogli vsi narodi polno razumeti. Zaradi tega sta imela belgijski ministrski predsednik Spaak in britanski finančni minister sir Stafford Cripps za potrebno opozoriti ga na pregovor »več naglice, pa manj brzine.«

Naglica je zares bistvene važnosti, toda bližnjice se včasih pokažejo kot mnogo daljša pot. Sir Stafford Cripps je dokazal, da je Velika Britanija v zadnjih 12 mesecih toliko prispevala k lastni in evropski obnovi, da se lahko to označi za »čudovito« in da ona hodi po tej poti z nezmanjšano vztrajnostjo. Najavil je tudi sklep, da ustanovijo anglo-ameriški odbor za pospeševanje večje industrijske dejavnosti.

Ako gledam nepristransko na ta veliki problem evropske obnove, vidim znake duha sodelovanja med državami zahodne Evrope, ki so mnogo močnejši, kot sem jih kdaj koli videl v miru. Če bi sličen duh prevladal po prvi svetovni vojni, bi lahko bila zgodovina zadnjih 30 let zelo drugačna, toda takrat Združene države niso videle svoje lastne koristi v miru in napredku Evrope in niso bile pripravljene niti politično niti gospodarsko pospeševati evropske obnove. Danes pa so Združene države prevzele vodstvo evropskih držav in nudijo znatno gospodarsko pomoč. Prepričan sem, da bo njihovo vodstvo in njihova pomoč dosegla zaželene smotre.« (LPS-AIS)

Avstralija odpira vrata „razseljenim osebam"

Avstralija je opustila svoje dosedanje kolikor toliko odklonilno stališče do izseljencev ter se sedaj nadvse trudi, da bi privabila »razseljene osebe«, poleg tega pa jim tudi nudila odgovarjajočo praktično in moralno pomoč ter izobrazbo. Iz teh »brezdomcev« hoče napraviti dobre Avstralce. Bivanje avstralskega ministrskega predsednika M. Chiffleya v Angliji in na evropski celini je bilo v veliki meri posvečeno temu važnemu vprašanju. V naslednjem prinašamo nekaj glavnih odstavkov iz ankete, ki jo je o tem priobčil švicarski časopis »Basler Nachrichten«.

*

Nedavno so tri nekdanja taborišča za priseljence, s katerimi je bila razpolagala armada, spet pričela služiti svojemu prvotnemu namenu.

Tisočdvesto »razseljenih oseb« vrši v njih enomesečni tečaj. Niso se učili le angleščine, temveč so sledili tudi predavanjem o avstralskih šegah in navadah, o zgodovini Avstralije ter se učili iz raznih vidikov presojati politična vprašanja, ki se postavljajo v tej deželi.

Ti novi doseljenci so po večini Letonci, Estonci in Litvanci obeh spolov in po poklicih v glavnem kmetje, profesorji, uradniki, študentje, natakarji. Njih potovanje v Avstralijo je plačala avstralska vlada v dogovoru z mednarodno organizacijo za begunce (I.R.O.) Dvajsettisoč brezdomcem so že dovolili priselitev v Avstralijo, toda v bližnji bodočnosti upajo omogočiti prihod 12—20 tisočim letno.

Precejšen odstotek Baltov — seveda potem, ko so bili izpolnili pogoje »prilagoditve«, so poslali v sladkorne plantaže države Queensland,ki leži na vzhodnem koncu Avstralije. V razmeroma kratkem roku jih bodo zaposlili kot drvarje ali poljske delavce, medtem ko bodo ženske našle zaposlitvi po uradih ali pa kot služkinje v Canberri, kjer ženskih rok tako silno primanjkuje.

Od sedaj naprej bo moral vsak Evropejec, ki se bo želel naseliti v Avstraliji, prestati dve leti obveznega dela. Po tem roku pa si bo lahko izbral poklic, kakršen mu bo ugajal. Prav tako bo lahko mogel menjati kraj svojega bivanja.

Na ta način je Avstralija dosegla dvojno: pridobiva novih državljanov in pa novih delovnih moči, kar je na vsak način dober izkupiček.

Avstralija odpira svoja vrata prav tako tudi Madžarom, Rumunom in Bolgarom, pod pogojem, da so pripravljeni delati in opuste vsako udejstvovanje v politiki.

Prav tako računajo, da se bodo mogli tudi Nemci spet priseljevati v Avstralijo, vendar pa čakajo, da bo zapadno-nemška vlada ,ki ima svoj sedež v Frankfurtu, zadevo vzela v svoje roke. Predno pa dovolijo priselitev v Avstralijo državljanom, ki niso Angleži, se varnostne službe prepričajo o političnem mišljenju prosilca. Peta celina prav nič ne želi gledati, kako se priseljujejo komunistični elementi.

Ne glede na dejstvo, da Avstralija nujno potrebuje delovnih moči, pa vladajoče kroge očividno skrbi tudi vprašanje rojstev. Dejstvo je, da je avstralska družina v letu 1905. imela povprečno štiri otroke. Danes je to število padlo na dva. Kljub vsem nadzorstvenim komisijam se je življenje v Avstraliji občutno podražilo. Zaslužki so omejeni in družinski proračuni predstavljajo nemajhno breme. Če bo ostalo pri sistemu dveh otrok, prebivalstva v Avstraliji leta 1967. ne bo več kot 8 milijonov in to se bo manjšalo od leta do leta. S pomočjo politike doseljevanja upajo vladajoči krogi zvišati število prebivalstva od 7 na 8 milijonov. Nekateri politiki so mnenja da bi Avstralija mogla preživeti 70 milijonov ljudi. Kljub temu pa bo težko doseči skromno število 20 milijonov, pa čeprav vabijo tudi tiste ljudi, ki ne izvirajo iz dežel britanskega imperija.

Računajo predvsem na Severnoamerikance, Nizozemce, Švicarje, Norvežane in Dance, ki so po značaju Avstralcem še najbližji. Kar se pa tiče Indijcev, Malajcev in drugih barvitih narodov, obstoja zakon, ki prepoveduje doselitev v deželo britanskega imperija, da se s tem ohrani nadvlada bele rase v Avstraliji.

USA za zmanjšanje oborožitve

Ameriški delegat pri komisiji ZN za znižanje oborožitve Frederich Osborn je izjavil, da želijo Združene države, da nadaljuje komisija svoje delo kolikor mogoče pospešeno.

»Delo komisije — je izjavil Osborn — ovirajo demagoški pozivi in neodgovorna propaganda, vlada Združenih držav pa misli ne glede na to, da mora komisija nadaljevati svoje delo.«

Osborn je opozoril na besede, ki jih je izgovoril Marshall v preteklem septembru na glavni skupščini ZN. Marshall je takrat izjavil, da obžalujejo Združene države, da je ureditev oborožitve tako malo napredovala in da so Združene države prepričane, da stvari ni mogoče praktično urediti, dokler v mednarodnih odnošajih ne bo zavladalo medsebojno zaupanje. Osborn je dostavil, da preprečujeta delo komisije propaganda in obstrukcija Sovjetov v komisiji za zmanjšanje oborožitev ter da postopajo Sovjeti tozadevno enako kot v komisiji za atomsko energijo.

Sovjetski delegat Malik je kategorično zavrnil vse navedbe izjave Združenih držav in jih označil za višek demagogije.

Po debati o postopku je bilo sklenjeno sklicati za ponedeljek 9. avgusta izvršilni odbor, nakar bo sledil sestanek cele komisije. Takrat bodo proučili predloge Združenih držav. (SDWB-AIS)

50.000 Korejcev arentiranih in doportiranih na otok Sahalin

Po objavljenih podatkih obveščevalnega urada XXIV. zbora ameriške vojske je bilo »okoli 50.000 prebivalcev severne Koreje aretiranih in deportiranih po sovjetskih oblasteh ter odpeljanih na Karafuto na otoku Sahalin, kjer jih zaposlujejo v ribarski industriji.«

Poročajo nadalje, da so deportirali ljudi, za katere so sovjetske oblasti ugotovile, da so ameriškodemokratskega mišljenja in da bi se utegnile udejstvovati v protikomunističnem smislu. Sovjetska propaganda v severni Koreji trdi, da s pregnanci dobro postopajo.

Župnik iz cvetočega vinograda

Drama v treh dejanjih (v 10 slikah)

Spisala: Timmermans-Vaterman - Prevedla: K. Jelšnikova

Tretje dejanje

(5. Nadaljevanje in konec)

Dr. BOS: Ne vem, kaj mislite. Kako cerkveno opravilo ali kaj? To je čudno. Kadar kdo umrje, je tega kriv zdravnik... ako pa ozdravi... je to storil Bog... Vsi moramo umreti.

ŽUPNIK: Ne razumete me... svetujte mi... Ta otrok mi je tako pri srcu... (ganjen). Res sem duhovnik, doktor... in če jo Bog vzame k sebi, se udano uklonim... vendar (izbruhne). Svetnik nisem, doktor... Moja duša je močna... ali moje telo tudi... In če pomislim... da je ne bo več...

Dr. BOS: Kaj pa ste mislili s tem, da ni razen zdravil nikakega drugega sredstva...

ŽUPNIK: Če bi ji povedal, da Izidor še vse bolj išče vero... ali bi ji to...

Dr. BOS: I če bo mladi mož že takoj jutri svetnik... ali mislite, da bodo bacili pobrali šila in kopita in odšli?

ŽUPNIK: Koliko časa rabi dobri jezdec do Liera?

Dr. BOS: Dober jezdec, pravite? Dobre četrt ure...

ŽUPNIK (se odloči, sede in napiše nekaj besed na listek, kratko pismo Izidorju): Doktor... vi veste, koliko časa ji je še usojeno živeti. (Mu da list). Saj veste, kaj menim. Oskrbite vi to. Vi veste najbolje, kedaj bo čas.

Dr. BOS (prečita pismo, malo pomisli, nato vzame svoj klobuk): Takoj moram iti!

ŽUPNIK: Kaj?!

Dr. BOS: Da! Skrajni čas je!! (hitro odide).

ŽUPNIK (ki je šele zdaj razumel, da se bliža konec, se sesede na stol). Oče nebeški... (Sedi okamenel).

LEONTINA: Očka...

GOMAR: Da... dete moje.

LEONTINA: Ne odpotuj še, očka...

GOMAR: Ne, ljuba moja...

LEONTINA: Mislim, da te ne bom več dolgo gledala...

GOMAR (plaka): O Bog...

LEONTINA: Ne... ne... ne... ne joči... Jaz tudi ne jočem. Mnogo lepega me še čaka... zakaj jočeš očka? Saj rada trpim...

GOMAR: Tega ne bom prenesel.

LEONTINA: Očka, mnogo lahko prenesemo, če je ljubezen v srcu. Toliko sem trpela, očka, ker čudeža ni bilo... sedaj pa... sedaj... stric!

ŽUPNIK: Kaj je, Leontina...

LEONTINA: Stric, čutim, da že prihaja...

ŽUPNIK: Kaj pa, dete moje...

LEONTINA: Čudež, stric... Ves čas vidim dva angela, ki sedita ob moji postelji... eden je tukaj in eden tam. Majhno lestev iz temnih vijolic imata s seboj... Niti besedice še nista spregovorila... Lepa sta, stric... tako lepa sta, da ne morem povedati kako... Neprestano gledata proti vratom, ker nekoga pričakujeta... In ko bo prišel, me bosta položila na vijolično lestvico in me odnesla.

ŽUPNIK: To so samo sanje, in tem ne smeš verjeti...

LEONTINA: Niso sanje, stric... kajti, če samo malo zaprem oči... ju vidim, kako sedita tu... Njunih obrazov pa skoraj ne vidim, ker gledata vedno k vratom...

OMAR: In koga pričakujeta?

LEONTINA: Nima imena...

ŽUPNIK: Daj, dete... zaspi malo... Utrujena si. Če boš verjela sanjam, se ti skrije lepa resnica v meglo... Ne vemo, kaj hoče nebo. Dr. Bos mi je dejal... mi je dejal... da ti bo sedaj kmalu bolje...

LEONTINA: Če dr. Bos tako pravi, bo že tako, stric... pa vendar bi te dni rada imela očeta pri sebi... Ah, očka, kako lepe dni sem preživela v Lieru! Ali se še spominjaš, očka, kako sva se zvečer igrala na beginjskem nasipu, ko so se vračali kmetje s polja in je igrala godba... Kako daleč je vse to...

GOMAR: (ihti in ji poljubi roko).

LEONTINA: Prav nič nisem trudna, gospod župnik... Poglejte... saj je še dan... in luna se že smeje na nebu... Očka...

GOMAR: Da, moje dete...

LEONTINA: Tako rada bi imela velik grozd...

ŽUPNIK: Grozdje še ni zrelo, Leontina...

LEONTINA: Saj ga ne bi jedla, samo gledala bi ga... Tako rada imam vaš vinograd... in od tu ga ne morem videti...

ŽUPNIK: No, potem takoj oplenim ves vinograd in ti ga prinesem v sobo.

LEONTINA: Ne, naj gre oče po grozd. Saj greš rad, ali ne?

GOMAR: Takoj, ljuba moja, takoj... (odide).

LEONTINA (naglo vstane): Stric... stric...

ŽUPNIK: Dete moje, kaj ti je...

LEONTINA: Stric, hotela sem vam nekaj povedati, tako na samem. Zato sem prosila očeta, naj gre... On tega ne sme slišati... Saj je tako žalosten... Zdi se mi, da bom kmalu umrla...

ŽUPNIK: Dete, pa vendar...

LEONTINA: Da, stric. Dobro vem, kaj govorim. Angela sta mi že dala znamenje. Dobro, da ste me že prevideli. Stric, rada bi vas prosila... nekaj prav velikega...

ŽUPNIK: Reci, Leontina, kar reci...

LEONTINA: Za vas ne bo veliko, stric... zame pa... (Po kratkem odmoru). Če bi... preden umrjem, smela še enkrat videti Izidorja...

ŽUPNIK (se ves trese, obrne se k steni in izbruhne v jok).

LEONTINA: Toda stric,... stričk... stric... ne jočite...

ŽUPNIK: Ubogo dete... ubogo dete... (poklekne k njeni postelji). Ti umiraš za Izidorja... O Bog... kako si mogla skriti toliko trpljenja, ljuba moja... žrtvovala si se...

LEONTINA: O stric... že dolgo ne trpim več... Ampak, še vedno ga imam rada... To vendar ni nič hudega, ali ne, stričk?..

ŽUPNIK: Ne. (Komaj izgovori to besedo).

LEONTINA: Angela prihajata pome, stric. Nasmehnila sta se mi... in če ga bom še enkrat videla, bom mirno umrla, stric... če pa nočete... če vas boli... bo tudi prav...

ŽUPNIK: Ne, otrok... pisal sem mu pismo. Menil sem, da bo dobil novih moči, če bo govoril s teboj... ker išče, Leontina... on išče...

GOMAR (nastopi in nese Leontini nezrel grozd — Dr. Bos pride z njim): Tu otrok moj... Prinašam ti stričev vinograd...

LEONTINA: O, kako je lepo, očka... Prelepo... Koliko je ura?

ŽUPNIK: Mislim, da bo kmalu štiri, Leontina...

LEONTINA: Potem je že pozno, stric...

GOMAR: Kaj govoriš, dete...

LEONTINA (ne odgovori, samo smehlja se).

Dr. BOS: Kako vam je?

LEONTINA: Dober dan, gospod doktor... dobro mi je... dobro...

GOMAR (tiho dr. Bosu): Dejala je, da je že pozno...

Dr. BOS: Morda ima prav... (ker hoče Gomar izbruhniti v jok) SSSttt, ne delajte ji težkega srca... (Gomar utihne).

LEONTINA: Očka...

GOMAR: Da, Leontina...

LEONTINA: Ali še vedno visi ona velika ura s kukavico v moji sobi?

GOMAR: Da, otrok, da...

LEONTINA: Tolikokrat mislim na kukavico... Potem vidim našo hišo v Lieru. Tako dolgo že nisem bila tam, očka... In nikoli več ne bom.

GOMAR: Ne govori tako, tega ne prenesem...

LEONTINA: Očka... in ko me ne bo več (Gomar ihti) pa boš moral brez mene... Da bi le kmalu prišel... Tako malo časa je še... Če ne bi kmalu prišel, bo prepozno... Glejte, lastavica je tudi že tu...

Dr. BOS: Blede se ji...

LEONTINA: O, ne, gospod doktor... ne blede se mi... dobro vem, kaj govorim... lastavica je tu... tega ne morete razumeti... Mudi se. Ko bi le on kmalu prišel...

Dr. BOS: H koncu gre.

ŽUPNIK: Bog ji daj moči... in nam...

LEONTINA: Ah, lastavica... lastavica...

GOMAR (tiho): Kaj hočeš lastavici...

LEONTINA: Ko bi le on hitro prišel... ne bom več dolgo...

ŽUPNIK: Kaj meniš, otrok moj...

LEONTINA: Judež, ki je nekoč visel nad nami... Poslušajte, stric... Tu je. On je tu! (vse je tiho, nato zvoni).

ŽUPNIK (pogleda skozi okno): Moj Bog... Izidor... (Vsi ostrmo in molčijo).

LEONTINA: Sedaj rada umrjem. (Izidor vstopi ves preplašen. Zofija mu sledi. Župnik stopi Izidorju nasproti in ga privede k postelji. Izidor zaihti in pade pred posteljo na kolena. Vse je tiho).

LEONTINA: Bog je vendar dober, Izidor... Izidor...

IZIDOR (ihti): Leontina...

LEONTINA: Dober dan, Izidor... (nasmehne se zadovoljno) Izidor... tako dolgo sem te čakala... sedaj pa me bosta angela odnesla...

IZIDOR: Ne!! Ne!!

LEONTINA: Tu sedita in me čakata s svojo lestvico iz vijolic... Ko me bosta odnesla, mi moraš ti zatisniti oči... ali boš Izidor?

IZIDOR (nasloni glavo na posteljo): O, dobri Bog...

LEONTINA: Kako lepe lase imaš, Izidor... Kako rada te imam, ti si bil veselje mojega življenja... (trepetaje) ali mi boš zatisnil oči, Izidor...? Samo enkrat je treba globoko verovati... Izidor in potem veruješ za vedno... Kakor je potrebno samo enkrat globoko ljubiti, da potem ljubiš za vedno... Stric... kako srečna sem... Očka, saj nisi hud name, kaj ne? Nisem mogla drugače... Tako rada sem imela Izidorja... (Gomar joče) Prižgite svečo... angela že vstajata... (Župnik pogleda dr. Bosa, ki pokima... Nato prižge svečo in jo da Leontini v desnico. S tresočimi ustnicami bere molitve za umirajoče).

LEONTINA: Tiho... tiho... On prihaja skozi vrata... Kako lep je... oblečen v belo in zlato... Z Bogom oče!! Z bogom stric... z Bogom Zofija... in ti moj ljubljeni, z Bogom. (dvigne se v postelji) Plamen je ugasnil!! Da, ljuba angela, angela... Jezus, Marija... prihajam... (umre).

IZIDOR (ihti in ji zapre oči... vsi so ganjeni).

ŽUPNIK (komaj govori): Molimo...

IZIDOR: Jaz tudi... jaz tudi... (prekriža se in začne moliti). Oče naš, kateri si v nebesih...

Zavesa pade.

L. BERNARD:

Čudno naključje

Fred je imel spretne roke, a je bil tudi jako potreben zaslužka. Četudi je srečno pustošil žepe modnega sveta na morski obali, mu je vendar narekovala nesrečna revščina sovraštvo do »gentlemana Jimmyja«. Slednji je namreč nastopil kot nepošten tekmec, kajti tudi tatovi imajo lasten, dasi nezapisan obrtni zakon.

»To je že res od sile«, — je nekoč potožil ženi. — »Ta Jimy bi moral vedeti, da mi ne sme hoditi v zeljnik. Kolikokrat sem danes po nepotrebnem vteknil roko v prazen žep. In vedno sem videl Jimmyja prav blizu. Lahko se mi je smejal, če me je prehitel. Če bi smel, takoj bi ga tožil radi umazane konkurence!«

»Veš kaj?« se je zamislila žena. »Če ne gre drugače, pripravi mu past, pa se bo ujel.«

»Na kak način? se je zanimal Fred.

»O, to je popolnoma preprosta reč. Francoska policija vendar nima zabeleženih tvojih osebnih podatkov. Spusti torej svojo najboljšo zlato uro Jimmyju v žep, pokliči najbližjega stražnika ter ga ovadi pri policiji. Gentleman Jimmy bo najmanj za šest mesecev zašit radi tatvine v prvorazrednem kopališču. Ti boš pa ostal nemoten.«

»Morebiti imaš prav«, je odgovoril Fred. »Premisliti si moram to stvar, ker tako res ne sme ostati.«

*

Med tem je pripovedoval Jimmy v skromnem letovišču v najbližji okolici svojemu očetu, starcu s častitljivo snežnobelo glavo, kako mu Fred kvari obrt. »Današnja mladina res ne kaže nobene podjetnosti in samostojnosti«, je ogorčeno zaključil. »Ko sem bil jaz zelenec Fredove starosti, sem zapustil popolnoma sam rojstni kraj ter prav dobro zaslužil v Chicagu. No, in zdaj? Res se je splačalo potovati v staro Evropo, da bi se me držal za suknjo ta lenuh. Ker je prelen, da bi si poiskal samostojen delokrog, hoče enostavno živeti z ženo vred na moj račun. Nesramnež! Ne vem, kaj bi vse dal, da bi se ga odkrižal.«

Stari gospod je nekaj časa molčal z zaprtimi očmi in potem odgovoril sinu:

»Jimmy! Jaz vem za sredstvo, če se le ne boš zbal. Na isti način sem pred leti uničil tekmeca, ki mi je bil na poti v New Yorku. V kmečko nošo preoblečen sem ga zasledoval na ulici, mu podtaknil sveženj bankovcev in poklical stražnika. Policaji so jako dobro poznali mojega sovražnika, in jaz sem bil seveda zabeležil številke bankovcev. Kratkomalo je dobil eno leto. Zdaj res nisva tako bogata, da bi razmetavala denar. A saj imaš zlato uro. Spusti jo Fredu v žep, obvesti stražnika. Freda bodo zaprli, ti pa boš kakor riba v vodi!«

»Oče!« je navdušeno odgovoril gentleman Jimmy. »Vi imate res glavo na pravem »toporišču.« Ko sem vas peljal v Evropo, sem zadel glavni dobitek!«

*

Fred se je potikal po obali in je bil jako slabe volje. Jezilo ga je namreč, da ni smel izrabiti gneče, čeprav je srečal toliko premožnih gostov. A ta večer je sklenil obračunati s sovražnikom in je moral opustiti vse drugo. Gentleman Jimmy bo seveda tajil svojo krivdo, in je res vedno dobro oblečen. Ni izključeno, da bo hotela policija pregledati tudi njegove, Fredove žepe. Vsled tega jih nocoj ni maral obtežiti s tujo lastnino... Po daljšem tavanju je naposled zagledal obsovraženega tekmeca poleg nekega bara. Pisano se je ozrl na njega in mu pričel slediti. Kmalu sta dospela v gnečo. Množica se je zbrala okoli dalmatinskega krošnjarja, ki je v komični spačeni francoščini priporočal svoje ceneno blago. V tem trenutku je Fred naglo spustil svojo zlato uro Jimmyju v žep. A v istem trenutku ga je Jimmy nepričakovano sunil v bok in vljudno dejal: »Oprostite!« S tem je Fredu srečno podtaknil svojo uro.

Fred ga je surovo zagrabil za roko. »Počakajte, prijatelj, če ste tako vljudni! To pot ste bili premalo spretni in sem vas zasačil v pravem trenutku.« Takoj je poklical stražnika. Jimmy si je na tihem krčevito otipal žep: »Ah tako! To pa je res nezaslišano, Gospod stražnik! Ta žepar mi je pravkar izmaknil drago zlato uro, ki je med brati vredna 3000 frankov!«

Stražnik je stopil bliže in vprašal, kaj se je zgodilo?

»Nesramno sleparstvo!« je odgovoril Fred. »Ta mož me je hotel okrasti. Čutil sem njegovo roko v svojem žepu in takoj videl, da nimam več ure.«

»Gospod stražnik! Ta cigan se laže. Izginila je moja, najmanj 3000 frankov vredna ura, in jaz vem, da je tat samo on.«

»Gospod stražnik! To je podlo obrekovanje. Ponavljam, da sem skoro videl, kako mi je ta žepar vtaknil roko v žep. Ta žep je zdaj prazen. Moja ura je zlata in zaznamovana z mojo začetnico »J«. Če jo boste našli, boste sami vedeli, kdo je kriv. Preiščite, prosim, takoj tega moža na stražnici!«

»Gospoda, sledita mi oba,« je rekel stražnik in ju odpeljal.

*

Stražnik je javil dogodek policijskemu nadzorniku. Ta je obvladal angleščino, in je razgovor takoj postal živahen.

»Gospod nadzornik!« je vpil Jimmy, »temu se bodo vendar krave smejale! Jaz sem okraden, in zdaj meni pravijo, da sem jaz tat. Preiščite rajši tega moža!«

»Samo vi ste žepar!« je odgovarjal Fred. »Kje pa je moja najmanj 3000 frankov vredna ura? Preglejte takoj njegove žepe!«

»Tiho, gospoda!« je strogo zapovedal nadzornik in velel stražniku, naj preišče oba Američana.

Stražnik je odpeljaj dvojico v preiskovalno sobo. Četrt ure pozneje so prišli vsi trije nazaj. Fred in Jimmy sta imela jako začudena in nezadovoljna obraza. Stražnik je kratko javil, da ni našel v nobenem žepu nobene ukradene ure. Nadzornik je sklenil, da se je moral zgoditi nesporazum in naznanil sovražnikoma, da sta prosta. Odšla sta iz hiše in takoj izzivalno obrnila drug drugemu hrbet. Fred je odkorakal na desno, dočim je krenil Jimmy na levo... Medtem se je povrnil stražnik, ki je oba odslovil, k svojemu predstojniku.

»Čudno naključje!« je pripomnil nadzornik. »Nekaj tu ni v redu. Eden od njiju je sicer boljše oblečen kakor drugi, toda oba sta izven suma.«

»Tisto že!« je pritrdil stražnik, »oba sta izven suma. Najbrž sta tudi šele pred kratkim dospela k nam, ker ju nisem srečal nikoli poprej. Kako je vroče nocoj.« Stražnik je privlekel iz žepa robec, da bi si obrisal znojno čelo, in je nenadno v nepopisnem začudenju izbuljil oči.

»Tristo zelenih, kaj pa to pomeni?« Privlekel je iz žepa in molče pomolil ostrmelemu nadzorniku obe pogrešani zlati uri.

Za naše gospodarje

Zibelke življenja

V tisočih in milijonih ter v najraznovrstnejših oblikah in velikostih drsijo in polzijo v teh poletnih in jesenskih tednih ter mesecih razna zrna in semena po človeški roki in se vsipajo ter zbirajo v žitnih in drugih semenskih skladiščih.

Kmalu bodo spet ta semena padala v zemljo, kjer bodo začetek, zibelka novega življenja.

Žitno zrnje so darovali stari pogani bogovom na žrtvenikih, gorčično zrno je vsebina ene najlepših svetopisemskih prilik. Življenska sila, ki je položena v semensko zrno, je bila v vseh časih človeštva prednost izrednega zanimanja.

Ko so koncem prejšnjega in začetkom tega stoletja odkrili Mendelove zakone o podedovanju, so se s semenom začeli znanstveno baviti v laboratorijih in na poizkusnih poljih raznih znanstvenih zavodov v vseh delih sveta.

S temi deli v znanstvenih zavodih se je posrečilo, da se je znatno povečala vsebina sladkorja pri sladkorni pesi, povečala se je vsebina škroba v krompirju, povečala se je teža žitnega zrna, dobili so razne vrste žita in drugih kulturnih rastlin, ki so bile odporne za nekatere bolezni, vzgojili so najrazličnejše vrste zelenjave, sadja in cvetlic z najraznovrstnejšimi lastnostmi.

Največji tovrstni znanstveni zavodi so nastali v Kanadi in v Združenih državah Severne Amerike ter že v carski in nato v Sovjetski Rusiji.

Seme pri rastlinah nastane vsled čudovitega pojava oplojenja. Topli spomladni veter ali pa žuželke prenesejo iz zrelih prašnikov cvetni prah na lepljivo brazdo pestiča. Cvetni prah nato vzklije in mešički cvetnega praha rastejo skozi vrat pestiča do plodnice, kjer se nato dovrši oploditev. Nato se v staničnih zrnih razporedijo takozvani kromozoni, delijo se, pomikajo se proti enemu in drugemu koncu (polu) stanice. Stanica se razdeli, nove stanice nastajajo, vse imajo lastnosti rastline, od katere je cvetni prah in lastnosti rastline s pestičem, in iz teh stanic nastaja seme ali plod.

Vsako seme ima kal, kalček ali klico; nadalje staničje, ki daje klici po potrebi prvo hrano in pa ovoj, ki varuje klico.

Staničje, ki klici daje hrano, vsebuje sladkor, škrob, olje oziroma maščobe in beljakovino. To staničje daje zrnu ali semenu tako veliko vrednost za našo prehrano. Saj vsebuje na pr. 100 gramov semena stročnic, to je leče, graha ali fižola povprečno 340 kalorij. To je le malo manj kot pa ima kalorij 100 gramov mastnega sira (350 kalorij), pa več kot pa 100 gramov kruha (216 kalorij) ali pa 100 gramov mesa (280 kalorij). Zrna žira, maka in orehi pa vsebujejo še mnogo več kalorij, preko 600 v sto gramih.

Ta kalček, ta klica, ki je preskrbljena tako dobro s hrano, ima pa tudi zelo važne naloge, saj je v tem kalčku začetek novega življenja, v njem je zbrana nova življenjska sila, v njem so zbrane vse podedovane lastnosti.

Pridelovanje dobrega semena je ena najvažnejših pa tudi ena najlepših nalog kmetijstva. Vsa semena se sicer razvijajo po istih zakonih, vsa dozorevajo in dosežejo najpreje mlečno, nato zeleno, še pozneje rumeno in končno popolno zrelost. Vsako seme mora biti dobro posušeno in nato spravljeno na zračnem prostoru, ko je bilo še preje dobro očiščeno.

Od vsega tega je tudi odvisno, kakšno je seme, kakšna je vrednost ali boljše uporabnost semena. To uporabnost (= u) semena moremo izračunati, ako pomnožimo čistost (= č) semena s kalivostjo (= k) semena in to vsoto delimo s 100 $\left(u = \frac{č \times k}{100}\right)$.

V trgovskih predpisih je določeno, da mora biti čistost pri rži 98%, pri pšenici pa 97%. Ako je čistost žita pod tem procentom, se zmanjša njegova cena. Pod čistostjo 97% pri pšenici n. pr. razumemo, da ne sme teža raznih primesi, plevela, razbitih in zlomljenih ter nerazvitih zrn in zemeljskih in peščenih delcev biti večja kot 3 odstotke, to je 3 kg na 100 kg. Ako je teža teh primesi večja, se zniža cena. Ako pa je teža teh primesi večja od 6 kg, je tako žito za trgovino nesposobno, še bolj pa je seveda nesposobno kot semensko blago.

Kalivost semena določimo tako, da 100 lepih, dobro razvitih zrn položimo v vlažen pesek ali še boljše (posebno pri malih semenskih zrnih) na vlažno krpo ali na vlažen pivnik.

Stalna toplota in vlaga vplivata, da začne seme kmalu kaliti. Pri žitu zahtevamo, da je kalivost 95—97%, pri fižolu in grahu 80%, pri zelju in kolerabi 85—90%, pri čebuli 70% in pri korenju 60%.

Ako je na pr. čistost pri semenski pšenici 97, kalivost tudi 97, je uporabna vrednost tega semena: $\left(u = \frac{97 \times 97}{100} = 94{\cdot}09\right)$ kar je seveda zelo dobro.

Kakor pri vsakem delu, nam tudi pri pridelovanju semena zagotavljajo dober uspeh skrbnost, vestnost in pa čim več ljubezni za to delo.

Irsko kmetijstvo

Irska je dežela, ki je gotovo Slovencem zelo znana po tem, ker je njena zgodovina v marsičem podobna zgodovini Slovencev. Znana je zgodovina Ircev, ki so jih kot katoliški narod kruto zatirali anglikanski veleposestniki. Doma Irci niso našli možnosti življenja in razvoja, v velikem številu so se izseljevali v Severno Ameriko, kjer njihovi potomci danes igrajo zelo važno vlogo.

Kdo ni bral z zanimanjem in z velikim sočustvovanjem prelepih irskih romanov in povesti iz one žalostne in najtežje, pa tudi junaške dobe irske zgodovine in irskih bojev za obstoj in samostojnost naroda.

Končno pa je po stoletnih bojih nastopil tudi za irski narod dan, ko je bil svoboden, ko je zadobil lastno državnost, četudi so vsi dokazovali, da zaradi posebnega gospodarskega in zemljepisnega položaja Irska nikoli ne more biti samostojna država. Danes je Irska suverena, neodvisna republika, vključena z gotovimi pridržki v britanski imperij.

Po irski ustavi obsega irsko narodnostno ozemlje vso Irsko z okoliškimi otoki in morji. V resnici pa je severni del Irske odeljen od irske republike in je ta del neposredno podrejen Londonu, ima pa svojo vlado in svoj parlament. Ta severni del Irske obsega okrog 14.000 km² in ima okrog 1,300.000 prebivalcev.

Ostali del irskega otoka je samostojna republika Irska, ki obsega okrog 69.000 km² in ima okrog tri milijone prebivalcev, ki so (razen 5%) katoliške vere. Glavno mesto Irske je Dublin, ki ima pol milijona prebivalcev.

Podlaga irskemu gospodarstvu je irsko kmetijstvo. Kulturna površina Irske je 4,800.000 hektarjev. Od te površine je skoraj 50%, to je polovica, naravnih travnikov in pašnikov. Orne površine je 18.5%. Vsled vojnih razmer in vsled vojnega gospodarstva se je med vojno povečala površina njiv na račun travnikov in pašnikov od 500.000 ha na skoraj en milijon hektarjev. Torej ravno obratno kot pri nas, kjer se je orna zemlja vsled prisilne oddaje kmetijskih pridelkov in nizkih cen za te pridelke za polovico znižala.

Na Irskem je 260.000 kmetij in preko 60% irskega prebivalstva je zaposlenega v kmetijstvu. Zanimivo je, da na Irskem, kjer so bili pred enim stoletjem še v večini angleški najemniki, danes prevladuje samostojen irski kmet, najemniki so skoraj izjema.

Poprečna velikost irske kmetije je okrog 12 hektarjev, to je ona za irske razmere idealna velikost kmetije, ki jo more obdelati lastnik s svojo družino in ki tudi more dostojno preživljati eno kmečko družino. Seveda so tudi kmetije, ki obsegajo le dva hektarja, niti 10% pa ni kmetij, ki bi imele nad 40 hektarjev površine.

Ker je vsled gospodarskih razmer in vsled nujnosti napredka v kmetijski proizvodnji nujna mehanizacija kmetijstva, posamezne male kmetije pa ne morejo nakupiti vseh potrebnih kmetijskih strojev, so prišle na pomoč kmetijske strojne zadruge. Te kmetijske strojne zadruge imajo okrog 9000 traktorjev, kar je izredna pomoč irskemu kmetu pri obdelovanju zemlje.

Temelj irskemu kmetijstvu je živinoreja, ki šteje okrog 4 milijone glav goveje živine, okrog dva milijona ovc, okrog pol milijona svinj in okrog pol milijona konj. Zlasti je razmeroma visoko število ovc.

Velikega pomena je reja goveje živine in to v prvi vrsti za meso. Govejo živino izvažajo v velikem številu na Angleško. Zelo pa je razvito na Irskem tudi mlekarstvo, predvsem pa izdelava masla, ki ga tudi izvažajo na Angleško.

Medtem ko govedo večinoma izvažajo živo, pa predelujejo svinje doma v mesne izdelke in te izvažajo. Velika pitališča svinj so predvsem v blizini velikih mlekarn, ker ostanke mleka pri izdelovanju masla uporabljajo za svinjsko krmo. Irska slanina in irska gnjat (šunka) sta pa svetovno znani.

Najobširnejši irski pašniki so v srednjem delu Irske, najboljši pašniki pa so v južnem delu Irske. Na vzhodnem delu otoka pa so obširna žitna polja.

Ker je v irskem kmetijskem gospodarstvu največjega pomena živinoreja, je tudi glavni žitni pridelek oves, ki ga rabijo predvsem za krmo. Krušno žito morajo v velikem delu uvažati in veliki mlini v Dublinu, Corku in v drugih pristaniščih meljejo uvoženo žito.

Drugi važni žitni pridelek je ječmen, katerega pa vsaj polovico porabijo za izdelovanje piva, ki ga tudi izvažajo.

Sicer so v Dublinu velike tovarne za fosfatna umetna gnojila, vendar mora Irska uvažati dušična in kalijeva, deloma pa tudi fosfatna umetna gnojila.

Ker ima Irska zelo malo gozdov (komaj 104.000 ha, to je 1.5% vse površine) in ima tudi zelo malo premoga, poizkušajo les in premog nadomestiti z električno silo. Zato so v zadnjem času izdelali velike načrte za elektrifikacijo, da bodo čim bolj izrabili domače vodne sile. Izredno hitro napreduje elektrifikacija irskega podeželja. Danes že skoraj ni več irske kmečke vasi, kjer ne bi bilo električnega toka.

NAČRT ZA POVEČANJE IZVOZA KROMPIRJEVEGA ŠKROBA

Poljedelsko ministrstvo Združenih držav je objavilo načrt za povečanje krompirjevega škroba, s čimer naj se poveča izvoz držav, ki imajo težave s prehrano.

Normalna proizvodnja škroba je bila v Združenih državah 6810 ton na leto, kar je znatno manj kot trenutno povpraševanje. Po navedenem načrtu je proizvodnja že podesetorjena, z uporabo nezaposlenih industrij pa se bo verjetno še povečala. (USIS)

NAKAZILA RIŽA EVROPI

Komisija za riž mednarodnega sveta za nujno prehrano (IEFC), organa FAO, je predložila, da se Evropi nakaže skupno 172.250 ton riža, pri čemur naj se uporabljajo tudi pridelki izvenevropskih držav, nasprotno, kot so to napravili v prvi polovici leta. Tako bo dobavil Siam 40.000 ton, Burma 31.250, francoska Indokina 30.000, Egipet in Združene države pa po 19.000.

Med drugim bodo prejele Velika Britanija 46.000 ton, Francija 33.500 ton, Nemška biconija 16.000, Belgija 12.500 in Avstrija 10.000 ton. (USIS)

Nove cene za živino

Poleg prevzemnih cen za žito in za krompir so bile določene končno — z veljavnostjo za nazaj, to je od 5. julija — cene za živino. Te cene so dvojne in sicer prevzemne cene in cene pri kmetu. Pri prodaji naj bi po možnosti vsak živinorejec poizkušal doseči prevzemne cene, ki jih spodaj navajamo, v oklepaju so cene pri kmetu, vse v šilingih za 100 kg žive teže.

1. GOVEDO

Kakovost	Voli	Telice	Biki	Krave
IA	470 (465)	460 (455)	460 (455)	450 (445)
I	410 (405)	400 (395)	400 (395)	390 (385)
II	350 (345)	350 (345)	340 (335)	330 (325)
III	290 (285)	290 (285)	290 (285)	280 (275)
za klobase	220 (215)	220 (215)	220 (215)	220 (215)

2. TELETA

I	550 (540)
II	490 (480)
III	290 (280)

3. SVINJE

I 91 kg in več	570 (560)
II 71 kg do 90 kg	520 (510)
III pod 71 kg	470 (460)

4. OVCE

I	340 (340)
II	310 (310)
III	280 (280)

5. KONJI (klavni)

I	260 (260)
II	210 (210)
III	180 (180)

Kakor je razvidno, so za ovce in konje prevzemne cene enake cenam pri kmetu.

Ko objavljamo te cene, bo zanimivo primerjati te cene s cenami za živino v Švici. V oklepaju navajamo cene za meso pri mesarju. Voli Ia 257 (520), voli IIa 237 (488), krave Ia 227 (467), teleta Ia 455 (816), teleta IIa 399 (736), ovce Ia 278 (702), svinje Ia 387 (705). Vse cene se razumejo za 100 kg žive teže, oziroma za 100 kg mesa v švicarskih frankih. Ker je švicarski frank vreden okrog 12 šilingov, vidimo, da dobi — tudi po zvišanju cen za klavno živino pri nas — švicarski kmet sorazmerno mnogo več za svojo živino kot pa naš kmet.

Iz primerjave cen za klavno živino pri nas in v Švici pa vidimo tudi, da je razlika med cenami za živino in med cenami za meso okrog 100% v Švici, pri nas pa je ta razlika tudi do 300%. Toliko več znaša torej pri nas zaslužek raznih nakupovalcev in pa mesarjev in za toliko manj seveda dobi zato živinorejec. To pa je seveda v Avstriji uradno dovoljeno.

Zanimivo je tudi pri primerjavi cen dejstvo, da so teleta v Švici ravno še enkrat tako draga kot pa krave, pri nas je ta razlika mnogo manjša, seveda spet v škodo kmeta.

Čebelarstvo

Kakor je gojenje cvetic poezija ženskega sveta, skoro tako bi moralo biti čebelarstvo na kmetih poezija za moški svet. Hiše na kmetih, kjer so dekleta, si ne moremo misliti brez vrtiča, kjer ne bi gojili vsaj nekaj rožic.

Kjer koli so podani pogoji za čebelarstvo, naj bi moški gojili tudi čebelarstvo. Saj pravijo, da je čebelarstvo najprijetnejša, najcenejša in najnedolžnejša zabava. Ali si morete misliti srečnejšega človeka kot starega očanca, ki z vivčkom v ustih sedi ob nedeljah pri čebeljnaku in opazuje marljive čebele, ki donašajo neutrudljivo med v panj, medtem pa mu misli uhajajo na nekdanje mlade dni.

Čebelarstvo je lahko začeti. Medtem, ko je za vsako drugo kmetijsko panogo treba imeti večjo vsoto denarja, se more začeti čebelariti takorekoč iz nič, samo da si napraviš par panjev in da je v okolici dosti paše. Čebele nabirajo med povsod. Povsod jim je dostop dovoljen. Nikjer ne napravijo škode, ampak donašajo povsod le koristi. Ko opazuješ njih nesebično in neutrudljivo delavnost, tudi tebe spodbujajo k delu, da se tudi ti trudiš, da si prihraniš zaklade za črne dneve.

Čebelarstvo pa ni samo zabava, ampak donaša čebelarju lepe dohodke. Važno je zlasti sedaj, ko primanjkuje sladorja. Med ni samo sladak in nam more nadomestiti sladkor, ampak je tudi zdravilen. Kjer se goje čebele, tam tudi sadje obilnejše obrodi, ker čebele s prenašanjem cvetnega praha oplojajo sadno cvetje. Čebele so najboljše oplojevalke cvetja.

Ker je na Koroškem precej razvito sadjarstvo, bi morali za boljši uspeh sadjarstva bolj gojiti tudi čebelarstvo. Čebelarstvo je povsod donosno, kjer je zadosti paše za čebele.

Najvažnejše medonosne rastline so: trobentica, jelša, vrba, breskev, dren, lapuh, marelica, vresje, bezeg, bor, borovnica, črešnja, jagoda, kapus, kopriva, mecesen, višnja, breza, češplja, hrast, hruška, jablana, divji kostanj, malinjak, repa, akacija, detelja, grah, jelka, koruza, kostanj, lipa, lan, materina dušica, smreka, kumare, buče, nemška detelja, fižol, sončnice, tobak, osat, ajda itd.

Umno čebelarstvo se mora ravnati po rastlinskih razmerah kraja, višine, zatišja in lege. Medonosnih rastlih je preko 1000 in med temi nad 200 zelo medonosnih. Dobro je, da v bližini čebeljnaka nasejemo nekaj zdravilnih rastlin, da je med boljši in zdravilnejši. Take zdravilne rastline se: žajbelj, meta, pelin, melisa, majaron, kamelice in dr., ki so tudi drugače v domačem gospodinjstvu jako koristne.

Ker so v splošnem dani vsi pogoji za dober uspeh čebelarstva, je nerazumljivo, da ni bolj razvito na Koroškem. Pomen čebelarstva zasluži več pozornosti. Kjer je dana prilika, poprimite se čebelarstva, nobenemu ne bo žal. Navodila za čebelarjenje lahko dobite od kakega veščega čebelarja; pa tudi »Kronika« je lani o tem precej pisala.

Janko.

Razvoj tehnike v pretekli vojni

Po vsaki večji vojni človeštvo govori in se zaklinja, da ne bo nobene vojne več, toda po vsaki vojni se še bolj oborožuje in danes tudi ni nič drugače.

RAKETE

Vojna tehnika ni postavila na glavo oboroževanje samo z iznajdbo atomske bombe, ampak leži nad svetom tudi senca V-2 rakete, ki je za atomsko bombo najvažnejša iznajdba te vojne. V-2 ni bila balistična posebnost, ampak tudi tehnični uspeh, ki preseneti vsakogar s svojim enostavnim pogonom (alkohol in tekoči kisik), kakor tudi s svojo točno napravo za merjenje in krmarjenje. Namesto, da bi streljali na letala, ki letijo s hitrostjo 600 km na uro s šrapnelom, streljajo z raketo, ki elektromagnetično zasleduje sovražnika. Šele raketa je omogočila nov način tajnega orožja. Pri protiletalskem topu je verjetnost zadetka majhna. Raketa pa, ki magnetično zasleduje svojo žrtev ,nikdar ne zgreši svoje žrtve.

VRSTE RAKET

Najnevarnejša je dvoživka V-2 raketa. To je pravzaprav snop raket, sestoječ iz dveh ali več enot, ki začnejo druga za drugo delovati. Vsaka enota se loči od naslednje v trenutku, ko je predhodna izčrpala svojo gonilno moč. Eksplozivni naboj nosi samo poslednja raketa.

A-9 raketa sestoji iz najmanj dveh enot. Ako doseže matična raketa končno hitrost 1500 m na sekundo, doseže raketa-hčerka 3500 m na sekundo in višino 3000 km. Pri srednji hitrosti 7.500 km na uro bi trajal polet Evropa—Amerika 40 minut.

Vse te nemške rakete so imele pravljična imena. Prva se je imenovala »ognjena lilija.« Raketo je gnal strelni smodnik. Izstrelili so jo na tleh in je dosegla hitrost 1500 km na uro ter so jo vodili z radiovalovi. To raketo bi morali proizvajati leta 1945 v velikem številu.

Najnevarnejša čudo-raketa se je imenovala »metulj«. Ta je izšla iz laboratorija ing. Wagnerja v Junkerjevih tovarnah. Izstreliti jo je bilo možno s tal, kakor tudi iz matičnega letala in so jo vodili z radiovalovi. Opremljena je bila z vodikovim motorjem in je dosegla hitrost 1000 km na uro. Povzpela se je do višine 15.000 m. Wagner je trdil, da vsak »metulj« lahko sestreli sovražno letalo. Meseca aprila 1945 je naredila ena sama tovarna 1000 »metuljev«.

Nadaljna raketa je dobila romantično ime »hči Rena«. Bila je raketa-dvojček z radarjevo konico, ki so jo izstrelili s pomočjo vzpetine. Matica in hči-raketa sta se povzpeli skupno v višave in tam se je ločila manjša raketa od nosilnega instrumenta ter nadaljevala svojo pot z lastno močjo. Gnalo jo je šest pogonskih odprtin, skozi katere je izhajala gonilna moč. Gyroskop ji je dajal ravnotežje in za vodenje je bila opremljena z radaropremo. Dosegla je hitrost 15.000 km na uro.

Potem je bila raketa, ki so jo krstili za »slap«. Bila je zmanjšan model V-2 rakete. Težka je bila 3 tone. Nadalje je bil še z radio valovi opremljen bombni tip rakete, s katerim so Nemci potopili italijansko oklopnico »Roma« v trenutku, ko so jo Italijani izročali anglo-amerikanski mornarici.

Znanstveniki, ki se v ravnanju z orožjem navadno nič ne spoznajo, so izpopolnili bombe tako daleč, da so se sami čudili, da so dosegli svoj cilj. Presenetljiv uspeh tega razvoja je bila X-4 raketa. Imela je bobenček s 6 km dolgim električnim kablom, ki se je odvijal toliko, kolikor se je X-4 oddaljevala od nosilke letala. Pilot jo je upravljal s pomočjo električne napeljave v kablu. Polet se je v vsakem primeru končal v cilju. X-4 je bila neke vrste ostje (harpuna) proti valovom bombnikov.

Pri izpopolnjenih tipih nemških letal je odpadlo celo vodenje iz daljave. »Henschel 298« na primer je svoje žrtve takorekoč vohal. Te rakete so bile čisto preproste, izstreljene v smeri napadajočih letal. Usmerjevale so se avtomatično s pomočjo električnega odmevnega aparata, kakor hitro so prišle v zadostno bližino svojega cilja. Tako je mogla okleniti jata »298 raket« skupino bombnikov in lovcev kot oblak mušic in je morala doseči svoje žrtve, ne glede, kakšne vijuge in skoke so izvajali bombniki in lovci.

SUPER PODMORNICE

V pretekli vojni je bil čas, ko se je zdelo, da so podmornice doigrale svojo vlogo. Kakor znano, je bilo pogonsko sredstvo podmornic pod morsko gladino elektrika in akumulatorji, nad vodo pa Diesel-motor, ki je hkratu polnil akumulatorje. Polnitev akumulatorjev je bila vedno nevarnejša, čim bolj so se izpopolnjevala letala. Proti koncu druge svetovne vojne so Nemci zgradili s tipom »21« skoraj idealno podmornico: 3000 km akcijskega radija, 18 morskih milj plovbe pod morsko gladino in 5000 PS. Zgradili so jo v 19 dneh iz posameznih delov, ki so jih izdelovali v serijah po raznih tovarnah.

Razen tega se je nemškim inženirjem posrečilo sposobnost tipa »21« povečati z iznajdbo »polžka««. To je približno 10 metrov dolga valjasta cev, ki moli navpično iz ladje in dopušča pri majhni globini dostop zraka v podmornico. Sta dve cevi: ena, po kateri prihaja čisti zrak, druga, po kateri odhaja zrak. Ta naprava je takorekoč umetno dihanje in se da uporabljati za zračenje prostorov kakor tudi daje možnost za vključitev Diesel-motorja, ki lahko tako tudi pod vodo ostane v pogonu. Take podmornice so lahko vzdržale brez težave pot iz Evrope na Japonsko.

Toda čudovito tajno orožje, s katerim so operirale nemške podmornice, je bil brez dvoma vodikov superoksidni motor. Po desetletnem raziskovanju se je Nemcem posrečilo izhajati z enim samim motorjem nad in pod morsko gladino. To je bila največja iznajdba v tehniki podmornic inženirja ter fizika Walterja.

RAKETNA PODMORNICA

Od leta 1944 so Nemci gradili podmornice, ki bi lahko obstreljevale New York z V-2 raketami. To so bile super-podmornice. Pogonsko sredstvo pri teh podmornicah je bil vodik in so bile na poseben način zgrajene. Te podmornice so lahko cele dneve plule pod morsko gladino ali negibno ležale na morskem dnu. V-2 bi se smela izstreliti iz globin 30—40 m. Kako bi mogla podmornica vzdržati? Zelo preprosto. Raketa bi bila izstreljena z zelo počasno začetno hitrostjo in bi pridobila šele polagoma na svoji sili. Najprej pod vodo, potem v zračnem prostoru.

Edina kočljiva točka pri tem je bila nenadna sprememba obtežbe podmornice, ki se je nenadoma sprostila težkega tovora. Pa tudi to vprašanje so rešili in to ravno v času, ko je Nemčija kapitulirala. Zadnji poizkusi, izvedeni v nekem avstrijskem jezeru so izpolnili vsa pričakovanja. Raketa V-2 je imela 200 m delokroga. Takoj po izstrelitvi se je morala podmornica potopiti 400 m globoko in se tako izogniti vsakemu zasledovanju.

Posebnost pretekle vojne je v tem, da je premaganec odprl zmagovalcu toliko skrivnosti, spoznanj in vzpodbud. Vsa vojna tehnika, ki smo jo poznali do sedaj, je v popolnem razsulu. Artilerija, da, celo letalec, so zastarele figure. Nov pojem vojne je: inženir, znanstvenik, od katerih nihče ne nosi uniforme in nima pojma o strategiji, toda na podlagi računov more vsak čas iznajti nova orožja. Na žalost, služi vse to uničevanju človeka in njegovega dela.

12. obrtna razstava v Celovcu

Če pomislimo na razstave, ki so bile v Celovcu po končani vojni in jih primerjamo z letošnjo, vidimo, da je velika razlika. Letošnja razstava nudi obiskovalcu vsega dovolj in ni več govora o pomanjkanju blaga in raznih izdelkov v kateri koli industriji. Številne tvrdke, ki se udeležujejo razstave, so se potrudile, da pokažejo najboljše in v najokusnejši obliki tako, da je tudi za oko razvajenega obiskovalca zadostno poskrbljeno. Tvrdke, ki do letos v Celovcu niso razstavljale, so letos razstavile svoje izdelke. To so zlasti dunajske in graške. Vsa razstava pa je v znamenju domačih koroških tvrdk.

Ker v Celovcu ni dovolj velikega prostora, da bi spravili vse v eno poslopje, so si morali pomagati tako, da je razstava v treh poslopjih in sicer: v šolskem poslopju nasproti tiskarne »Carinthia«, v trgovski akademiji in v gimnaziji, tudi nasproti »Carinthie«.

V šolskem poslopju nasproti tiskarne razstavljajo v glavnem mizarji in modne tvrdke. Koroška mizarska obrt je s to razstavo pokazala, da res zmore lepe stvari in vidiš od najpreprostejših do najlepših izdelkov. Nekatere tvrdke razstavljajo res mojstrske izdelke, narejene z veliko iznajdljivostjo in okusom v raznih kombinacijah. Pritajeni vzkliki obiskovalcev potrjujejo to.

Tudi moda se je potrudila in razstavila najlepše: od oblek do najlepših usnjenih izdelkov. Krasne plašče ima dunajska tvrdka Jaro Vesely, ženske obleke pa Grete Rebernig. Ta tvrdka je tudi z okusom uredila svoj razstavni prostor. Lepo je zastopana čipkarska industrija s tvrdko Antonije Printer iz Spittala. Čevljarska industrija je v primeri z drugimi bolj slabo zastopana in ni videti kaj posebnega, čeprav že Celovec sam premore nekaj prav dobrih mojstrov. Lepo je zastopano tapetništvo.

Precej dobro je zastopana radijska industrija in zlasti tvrdka Schmidt je zase napravila dobro reklamo s sliko na hodniku, kako izgleda »bolnišnica« za radijske aparate. Sicer pa so zastopane vse znane celovške tvrdke z radio aparati.

Naše podeželske ljudi bodo gotovo zanimali najbolj poljedelski stroji vseh vrst in sodarstvo, ki je razstavljeno v zunanjih prostorih. Pozornost vzbuja 20-tonski avto s prikolico, ki je res mojstrsko delo. Novost so tudi stroji za trčanje medu (Schleudermaschinen), ki jih razstavlja graška tvrdka.

V poslopju trgovske akademije so razstavljeni traktorji in poljedelski stroji, cementna industrija, strešna lepenka in zlasti dobro je zastopana kuhinjska industrija z raznimi štedilniki ter kuhinjskim priborom. Zanimiva je razstava dunajske tvrdke »Flap«, ki razstavlja divane, narejene iz gumija ter so razmeroma poceni. Za gostilničarje je zanimiv lepo izdelan in zelo praktičen »šank«. Na zelenjavni razstavi vidimo lepe in žlahtne vrste jabolk, poleg mnogih drugih zanimivih stvari, v drugem oddelku pa vidimo razne vrste lepo gojenega žita. Za žejne obiskovalce so se pobrigale razne vinske tvrdke in zlasti »Steierische Weinkost« ima izbrana vina.

Ko si se okrepčal s kozarcem dobrega štajerskega vina, se podaš v gimnazijsko poslopje, kjer je zastopana industrija pisalnih strojev, nekaj pohištva, gramofonske plošče, papirna industrija in še mnogo drugih lepih stvari. Lepe stvari ima tvrdka z usnjarskimi izdelki Anton Mayer iz Št. Andraža v Labudski dolini ter tvrdka Franz Andreasch iz Volšperka, ki razstavlja predmete iz roževine in namizne svetilke. Industrija pisalnih strojev je še bolj na slabih nogah in je na primer težko dobiti prenosni pisalni stroj. Zelo lepo je zastopana torbarska industrija z res fino in umetniško izdelavo.

Razstava je dobro obiskana, zlasti ob nedeljah, ko pridejo ljudje z dežele. Podeželsko ljudstvo opozarjamo, da naj si razstavo ogleda, kjer bo našlo mnogo stvari, za katere mogoče sploh ne ve, da se jih že dobi ali pa da se jih dobi samo z raznimi posredovanji. Razstava bo trajala do 17. avgusta.

40.000 razseljenih oseb je v enem letu zapustilo Avstrijo

Tekom letošnjega leta do konca junija je Pripravljalna komisija Mednarodne begunske organizacije PC IRO, ki deluje že dvanajst mesecev, posredovala 40.020-tim razseljenim osebam ,da so lahko zapustili Avstrijo. Od teh jih je 13.458 odšlo nazaj v domovino, a 26.562 jih je bilo s pomočjo gornje organizacije naseljenih po drugih deželah.

Meseca junija je odšlo rekordno število razseljenih oseb iz Avstrije in sicer 4902, od katerih je 4.636 bilo naseljenih drugod, a 266 repatriiranih. Ta mesec jih je torej odšlo 1500 več kakor v mesecu maju, ki je najugodnejši mesec za potovanje.

Preseljevanje iz Avstrije v Kanado je v juniju doseglo število 1710. Potemtakem jih je odšlo v Kanado več kakor v katerokoli drugo deželo v enem mesecu in v vsem času, odkar deluje PC IRO, največ v enem samem mesecu. Kanadi je sledila Velika Britanija, ki je sprejela 1482 evropskih prostovoljnih delavcev. Država Chile je prevzela 728 priseljencev in Francija 376.

Vodilne dežele v naseljevanju tekom dvanajstih mesecev so:

Britanija	8410
Francija	5042
Kanada	4812
U. S. A.	1503
Venezuela	1417
Brazilija	1412
Chile	1206
Švedska	1073

V istem času se je vršila repatriacija in sicer se je vrnilo v Nemčijo 8177 ljudi, v Jugoslavijo 1668, na Poljsko 1131 in Madžarsko 731.

30. junija je bilo pod skrbstvom Pripravljalne komisije Mednarodne begunske organizacije, ki je sprejela odgovornost za vzdrževanje taborišč v Avstriji, okrog 42.000 beguncev, kar kaže pomembno znižanje. Še pred letom dni jih je bilo okrog 58.500, a so še vedno prihajali novi.

Poizvedbe za izgubljenimi otroki bodo še v nadalje važna naloga PC IRO delovanja. Od meseca julija lanskega leta je bilo 390 otrok repatriiranih, 340 se je združilo s svojimi starši ali sorodniki izven domače grude, 84 jih je bilo priseljenih drugam, v glavnem v Ameriko in Kanado, a 52 jih ostane za stalno v Avstriji.

Narobe obrnjen kruh

Med našimi ljudmi je še vse polno praznoverja in vraž. Število 13 smatrajo mnogi za nesrečno število! Pravijo, da ima tudi narobe obrnjen nož ali kruh svoj pomen, češ da prinaša zlo in nesrečo v hišo. Mnogo vraž izvira iz starega in srednjega veka in ljudje se jih težko otresejo. Zakaj smatrajo mnogi n. pr. obrnjen kruh za napoved nesreče?

V srednjem veku je imelo vsako večje mesto svojega krvnika ali rablja. Ker je moral tudi on preživljati sebe in svoje družino, je vsak dan pošiljal koga k peku po kruh. Tisti pek pa je imel tedaj navado, da je postavljal za rablja določen kruh narobe na polico, da se je ločil od drugih. Vsi ljudje so se bali, da bi uživali kruh, ki je bil določen za krvnikovo družino in zato ni nikdo (niti berač) vzel ali kupil narobe obrnjenega kruha pri peku. Tudi doma so se branili postavljati kruh narobe! Ta navada se je ohranila celo do današnjih dni, pa si je ne ve vsakdo prav razložiti.

Mnoge druge navade (pust) pa izvirajo še iz starih poganskih časov.

Kino v šolah v Združenih državah

V šolah Združenih držav je postal stari kitajski pregovor »Slika je vredna več kot 10.000 besed« v zadnjih desetletjih dejstvo. Vidna učna sredstva, od zemljepisnih kart do fotografij, od plastik do vzorcev, predvsem pa diapozitivi in v zadnjem času dokumentarni filmi so povzročili znatno revolucijo v sistemih poučevanja.

Prve prosvetne filme za šolsko uporabo so predvajali s kompliciranim aparatom, pri katerem je tudi obstajala nevarnost ognja; danes pa predvajajo zvočne filme z aparatom, ki ga lahko upravlja vsakdo po kratkem pouku. Nimajo sicer še vse šole potrebnih priprav za predvajanje, proizvodne tvrdke pa so pričele izdelovati toliko aparatov, da bo lahko imela kmalu vsaka šola to neobhodno potrebno pomožno učno sredstvo.

V mnogih mestih so šolska oblastva ustanovila zbirko poučnih in znanstvenih filmov, ki krožijo v različnih krajevnih učnih zavodih. V mesto Indianapolis v Indiani razpolaga n. pr. šolska zbirka z 1100 filmi razne vsebine, od rezanja diamantov do atomske energije, in zalaga izmenoma 81 osnovnih in 7 srednjih šol z njimi.

V raznih državah skrbi državna uprava za brezplačno razdeljevanje prosvetnih filmov.

Šole si lahko tudi same nabavijo nekatere vrste filmov, na pr. filme poljedelskega ministrstva, katerih prodaja je v zadnjih letih poskočila za 500%.

V mnogih pokrajinah se izvajajo načrti za razširitev uporabe prosvetnega filma v šolah. Tako se v Nebraski n. pr. izvaja za dve leti organiziran načrt za predvajanje filmov v poljedelskih šolah. Predstavniki raznih prosvetnih ustanov pazljivo skrbijo za izbiro filmov iz zgodovine, literature, biologije, fizike, geografije itd., ki predstavljajo večje zanimanje za krajevne šole in pripravljajo potrebni material.

Vaze neprecenljive vrednosti ukradene iz muzeja

Tri zlate vaze, ki so baje bile izdelane v drugem stoletju pred Kristusom, so bile ukradene iz znamenite Etruščanske sobe v Vatikanskemu muzeju.

Medtem ko je Vatikan pokazal največjo rezerviranost napram tej tatvini, so se častniki znanstvenega oddelka italijanske policije takoj zbrali ter izčrpno proučili prstne odtise in druge okoliščine. Kakor izjavljajo arheološki znanstveniki, imajo vaze zelo majhno umetniško vrednost, toda njihova dejanska in zgodovinska vrednost je ogromna. (Reuter)

Izpod domače lipe

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Smo že sredi avgusta, pa še za julij nismo poročali o važnejših kronoloških dogodkih.

12. julija sta se v Večni vasi poročila Radarjev Šiman, Simon Ferra in Cekovčeva Micka, Marija Ažman. Tako je Radarjeva družina v Večni vasi dobila novo gospodinjo.

Isti dan popolde sta se v župnijski cerkvi poročila Miklinov Korel iz Bistriških Rut. in Vogrinova Ančka iz Dvora. Ančka je imela tri brate ,res fante od fare, pa se nobeden ni vrnil z vojske. Tako je morala sama prevzeti kmetijo doma. Želimo ji, da bi ji Korel pri tem pridno pomagal, saj je navajen kmečkega dela in bo gotovo dober gospodar.

V ponedeljek, na praznik svete Ane, sta se pri Gospe Sveti poročila Stanko in Beti. Bolj na tihem, brez zunanjega hrupa sta začela zakonsko življenje. Tako nista ustregla šmihelski radovednosti, ki pride v cerkev, ko je kaka poroka in sodi, kako sta oblečena ženin in nevesta in se s kora dol smeji, če kateremu preglasno uide besedica »da«.

Novoporočencem iskrene čestitke.

Pa tudi žalost nas je obiskala.

27. julija smo položili k zadnjemu počitku na domače pokopališče Marijo Miklin pd. Šimonovo Mojco iz Breške vasi. Bila je težje operirana in zaradi slabega srca operacije ni prenesla.

Naj ji bo lahka zemlja domača. Domačim pa toplo sožalje!

DJEKŠE

V krasni poletni večer je donel veliki zvon pri sv. Martinu na Djekšah in oznanjal, da bo tu naslednji dan, 1. avgusta, velika cerkvena slovesnost, to je dješki poletni cerkveni semenj.

Tudi okrog cerkve in na vasi so živahno pripravljali in pospravljali, da bi bila pot, po kateri bo šla procesija, čim lepša in dostojnejša.

Na nedeljsko jutro sta bili takoj zjutraj zaporedoma dve sveti maši. Krasen poletni dan je vstal.

Ob 9. uri so začele prihajati procesije. S Krčanj in Kneže je pripeljal procesije krčanski kaplan, z Visoke Bistrice pa tamkajšnji župnik. Slavnostno pranganje se je pričelo. Procesijo z Najsvetejšim sta poleg domačega g. župnika vodila še oba omenjena gospoda iz sosednjih župnij in pa g. pater Jakob.

Med njivami in travniki se je vila procesija, pokanje možnarjev in lepo ubrano petje cerkvenega pevskega zbora je pa poveličevalo slovesnost pranganja. Še tujci iz doline, ki so prišli na letovišče na Djekše, so opazovali slovesnost, deloma so se je tudi sami udeležili. Za nekatere bi bilo boljše, če se je ne bi. Kdor ne more pokazati primernega spoštovanja in dostojnosti, je boljše, da ne pride. To je omenil tudi bistriški gospod v pridigi.

Slovesni blagoslov je popoldne zaključil lepo cerkveno zborovanje.

Naj bi navade letnih cerkvenih sejmov po slovenskem Koroškem ostale čim bolj ohranjene, naj bi jih vsi spoštovali, saj tako lepo izražajo nekdanjo globoko in nepokvarjeno vernost tega naroda. Ta vernost, ki so jo dogodki časa dolgo izbrisali in prekrili, naj bi prišla spet do pravega izraza.

Sicer to ni nobena pohvala, še manj kakšna posebna odlika, res pa je, da danes že skoraj ni več cerkvene slovesnosti po naših krajih brez posvetne zabave, brez neizogibnega rajanja ves dan in ponočevanja pozno v noč in še do ranega jutra. Tudi dješki cerkveni sejem ni mogel ostati brez tega.

Vreme se je popravilo. Vedno deževje in večkratni sneg pa nista mogla privabiti letoviščarjev v našo planinsko pokrajino in še žito ni moglo zoreti. Sedaj so tukaj letoviščarji, rž je dozorela. Že so jo skoraj poželi in pšenica tudi že rumeni.

OTOK

Na dan Marijinega Vnebovzetja 15. avgusta bodo na Otoku v romarski cerkvi maše po sledečem redu:

Ob 6 uri sv. maša, ob 7 uri peta maša, ob 8. uri koralna maša, ob 9. uri slovenska sv. maša s pridigo, ob 10 uri slovesna služba božja z nemško pridigo, ob 11 uri skupna služba božja katoliških koroških visokošolcev, ob 12. uri slovensko Marijino češčenje, ob 3. uri nemške večernice, ob 8. uri cerkvena večerna pobožnost.

Izredni ladijski promet na Otok je objavljen v časopisih in radiu.

VEČNA VAS

Bil je zdrav in močan kakor hrast v gori, bil je naša nada in veselje. Živeli smo v veselem pričakovanju, da nam bo zapel novo mašo, da bo postal slovenski duhovnik in vodnik ter luč svojemu narodu. Pa ga je Bog nepričakovano poklical k sebi. Študenta Valentina Kaiserja ni več. Na Peci se je pri nabiranju planink ponesrečil. Nad vrelcem Bistrice je padel čez 100 m globoko steno in obležal spodaj mrtev. Prej vesele ustnice so obnemele, naša srca so obstala. Težko je razumeti božjo previdnost, toda vdani v božjo voljo smo si naložili to pretežko breme v upanju, da nam ga bo pomagal nositi naš Gospod. Vsa fara sočustvuje z žalostnimi starši, brati in sestrami. Ostrmanovi družini izrekamo naše najgloblje sožalje in naj jim bo v tolažbo to, da žalujemo z njimi vsi. Pogreb pokojnega Foltija bo v četrtek 12. avgusta v Večni vasi, kjer bo počival pod svojo ljubljeno Peco, ki jo je tako ljubil, ona pa ni poznala ljubezni do njega. Naj v miru počiva!

HUM PRI ROŽEKU

Iz našega kraja se v »Kroniki« še nismo oglasili. Zato danes na kratko omenjamo nekaj cerkvenih slovesnosti, ki smo jih imeli v zadnjem času.

Na dan 15. majnika je bilo v cerkvici, obdani z gozdom, vedno češčenje s sv. mašo. Obisk je bil dober in tudi k sv. obhajilu so ljudje radi pristopali.

Zadnjo nedeljo junija je prišlo na Hum okrog 120 otrok molit po namenu sv. očeta. Slovesnost je bila res ganljiva, ko so otroška srca tako vneto in iskreno prosila Boga za vse, kar danes človeštvo pogreša. Tudi odraslih je prišlo veliko.

Ko je letos zasijalo velikonočno jutro, se je prvikrat po mnogih letih oglasilo pokanje možnarjev in oznanilo vstajenje Gospodovo. Ljudstva je bilo toliko, da se je kar trlo in velikonočna procesija je bila res mogočna.

Zadnjo cerkveno slovesnost smo imeli na dan patrona sv. Kristofa, 25. julija. Toda na žalost je slabo vreme marsikoga zadržalo, ki bi sicer prišel. No, pa se je kljub temu zbralo precejšnje število ljudi in ko je dež prenehal, smo imeli lepo procesijo z Najsvetejšim. Med procesijo je pel mešani pevski zbor tako lepo, da smo kar pozabili na slabo vreme.

Samo 1 šiling mesečno!

S pričetkom šolskega leta (septembra), bomo pričeli z izdajanjem 4. letnika mladinske revije

„Mladi Korotan"

»Mladi Korotan«, ki je predvsem med našo šolsko mladino močno priljubljen, bo tudi v tem letu izhajal na dvanajstih straneh in prinašal vsemogoče zanimivosti za šolo in dom. Slike, zanke in uganke ter povesti in navodila za učenje bodo za vsakega dobra in primerna zaposlitev.

Ker bomo tiskali le omejeno število izvodov (le toliko kolikor bo naročil), svetujemo, da še danes odpošljete upravi »Mladega Korotana«, Klagenfurt-Celovec, Völkermarkter Ring 25/I naslednjo naročilnico, ki jo lahko pošljete v odprtem pisemskem ovitku kot tiskovino:

NAROČILNICA

Priimek: . . . . . .

Krstno ime: . . . . . .

Pošta: . . . . . .

Vas (ulica): . . . . . Št.: . . .

Podpisani naročam mladinski mesečnik »Mladi Korotan« za leto 1948/1949.

Datum: . . . . . .

Podpis:

Kdor plača vso naročnino naprej, plača le 8.— šilingov!

Celovška KRONIKA

OD PETKA DO PETKA

V soboto 7. julija je bila ob pol desetih dopoldne v Celovcu slavnostno odprta 12. celovška obrtna razstava. Razstavo je odprl s primernim nagovorom celovški podžupan Dermuth. Poleg drugih so se slavnostne otvoritve udeležili koroški deželni glavar g. Wedenig, zastopnik cerkvenih oblasti g. dr. Kadras, predsednik trgovske zbornice g. ing. Rapatz in predsednik kmetijske zbornice g. Gruber. Vsi so v svojih govorih poudarjali pomen in namen obrtne razstave.

Celovško javnost je pretekli teden pretresla tragična smrt dveh mladih ljudi. Šestindvajsetletni Rihard Lepej je na samotnem kraju blizu Vetrinja ustrelil šestnajstletno dijakinjo Charlotte Katschnig iz Celovca. Ona je bila takoj mrtva, on pa čez nekaj dni umrl. Vzrok tragedije je bila nesrečna ljubezen.

Živilski trg je založen z domačim paradižnikom in kumarami. Paradižnik je po 2.50 šil. kilogram, kumare pa po 2 šil. Zlasti kumare so izredno lepe in vzbujajo pozornost. Najlepše sadeže so vzgojili Bolgari. V Celovcu imajo namreč Bolgari, ki so znani gojitelji cvetic in zelenjave, svoje vrtnarstvo, in ta res lep pridelek je zrastel na njihovih vrtovih. Jabolka so po 2—5 šil. kilogram, borovnice po 2.50 kilogram. Prišlo je zopet nekaj lepe solate po 2 šil. kilogram. Grozdje, ki je prišlo iz Gradiščanskega (Burgenland), je pa drago in sicer po 14 šil. kilogram.

Sedaj pa še nekaj o »lepoti« našega Celovca. Glede tega ne gre vse v redu.

V Celovcu pometamo ceste še kar naprej podnevi in imamo veliko »veselje«, ko gledamo oblake prahu. Za »hladilne« naprave je v Celovcu tudi dobro poskrbljeno. Pločniki so zanemarjeni in če greš ob deževnem vremenu po pločniku, si šteješ lahko v srečo, da ne stopiš v luknjo, polne vode. Pa tudi sicer ti grozi nevarnost spodaj in zgoraj. Kamni so slabo ali nič vdelani v tla, in tako se zgodi, da stopiš na tak kamen in umazana vodi ti brizgne po obleki. Če se pa že temu izogneš, dobiš mrzel polivek od zgoraj ,ker žlebi puščajo. Z eno besedo: Celovčani se strogo držimo »knajpanja«.

Romarski izlet v Spittal in Milstadtsko jezero se bo vršil, kot že objavljeno, v nedeljo 15. avgusta. Odhod iz Celovca ob 8. uri izpred kapucinske cerkve in sicer ob vsakem vremenu.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

22.

Pozvonil je.

Služkinja je prišla odpirat. Rahlo se je zmedla.

»Izvolite vstopiti.«

Klemenove noge so se pogreznile v debele preproge. V predsobi je bil somrak in prijetno hladno.

Nato sta prišla gospod in gospa Požgaj.

»Se klanjam, gospod Gornik. Dolgo vas ni bilo.«

Požgajevka se rahlo prikloni. Njeno ogromno telo sliči vreči, obraz se ji sveti kakor namaščen.

»Izvolite v sobo, gospod Gornik.«

Požgaj odpre vrata. Močan volčji pes rine v predsobo.

»Rozi,« zasiha debela gospa. »Ali ste Perunu že dali jesti?« Služkinja stopi iz kuhinje.

»Ne še, milostljiva. Ne vem, kaj naj mu dam danes.«

Debelo gospo polije rdečica. Klemen vidi, da samo zavoljo njega ne izbruhne v zmerjanje.

»Kaj? Saj veste.«

Služkinja je ponižno utonila nazaj v kuhinjo.

Gospod Požgaj je Klemenu ponudil stol. Požgajeva je sklenila roke na debelem trebuhu in globoko vzdihnila.

Klemenu je bilo nerodno. Čuden vonj, ki je ležal v sobi, ga je davil. Kakor da leži strupena sopara pod stropom.

»Lepe slike imate,« ne ve Klemen kako začeti.

Požgaj se obrne.

»Da, umetnost sem ljubil od študentovskih let. Za tistole olje sem dal pet tisočakov. Zanimivo, da je slabše od onega v kotu in vendar je drugo cenejše. Kaj, čudna uganka?«

Požgajeve oči so ležale na lepi pokrajinski sliki.

»Res ne razumem,« se je čudil Klemen.

»Slikar je denar potreboval, veste. In pijan je bil. Ha, vedno sem gledal, da sem dobro poceni dobil. Vredna je svojih treh tisočakov, kaj?«

Klemen je malomarno prikimal. Požgaj se se je prisiljeno hihetal.

»Umetnost je lep kos življenja. Tudi vaše stvari berem. Z eno besedo, umetnost ljubim, pa najsibo to literatura, glasba ali slikarstvo. Vaša umetnost je težka, temna. V težkih barvah slikate siromaštvo.«

Požgajevka nagne glavo.

»Jokati moram, kadar berem vaše črtice. Ginljive so.«

Klemen se nasmehne.

»No, danes prosim za reveže, o katerih sem pisal.«

Požgajeve obrvi se stisnejo.

»Seveda, seveda, pomagati je treba.«

»Tudi to je neka vrsta umetnosti,« uščipne Klemen.

Požgaj vleče listnico iz žepa. S prsti brodi po drobižu. Nato z debelo roko položi kovača na mizo.

»Tako, gospod Gornik.«

Klemenu se zdi svetel desetak kakor ogaben pljunek. S tresočo se roko pripiše k Požgajevemu imenu številko 10.

Nato vstane in se poslovi. V predsobi vidi, kako volčjak žre pečenko, ki je ostala od kosila.

Pelin se je razlil po Klemenovem srcu. Moral ga je izpljuniti.

Sunkoma se obrne.

»Verjamete, gospod Požgaj, da je velika umetnost, živeti od desetih dinarjev.«

Požgaj je zasihal kakor kapelj. Toda Klemen je že zaprl vrata in skoraj bežal po stopnicah. Šele na cesti se je umiril.

K Mirtiču se mu ni več dalo. Zastudila se mu je polizana usmiljenost, ki je skrivala na dnu mrliško trohnobo. Socialni bi bili radi z desetimi denarji. Fej, to je, kakor bi pljunil v morje!

Trideset dinarjev ima. Več bi nabral, ko bi obredel preproste služkinje po podstrešnih sobicah, hlapce po hlevih, male ljudi v njihovih križih.

Čudno potrt se je vrnil v semenišče. Ko je sedel k mizi, so mu noge postale nenadoma silno težke.

»Berač sem, ponesrečen berač.«

In mu je bilo hudo, da ni bogataš, da nima denarja čez mero.

Zlata obreza sv. pisma, ki je ležalo na polici, mu je misli še bolj grenilo. Kako vse drugače je učil Jezus! Odtrgal se je človek od samega sebe, pahnil dobro stran od sebe in se opredel s sebičnostjo kakor požrešni pajek. Kaj je Požgaj? Pijavka. Kakor pajek sesá žulje ubogih delavcev. Deset dinarjev vrže na mizo in naredi vdan obraz kakor da je dal premoženje za reveže.

V Klemenu raste srd.

»Vse dotlej so dobri, dokler jih ne vprašaš po denarju. Več jim je za oljnato sliko kakor za zgaranega človeka.«

Semenišče je živahno. Kovčegi so pripravljeni, veselje kar teče po ozkih hodnikih. Najsrečnejši so dijakoni. Čakajo, da se jim odpro vrata.

V tem hipu Klemen misli na svojo uro. Tedaj, ko bo maziljen stopil čez portal semeniških vrat, tedaj se bo do kraja razgorela beseda v njem in bruhnila na dan kot zadrževan slap.

Vidi se na prižnici, kako z orjaško besedo odgrinja zlagano dobrotljivost z ostudnih kosti, kako s prstom kaže gnile rane, brez ozira na desno in levo, kakor kladivo bijejo besede po cerkvi in branijo božjo besedo.

»Ker ne živimo po besedah, smo zašli tudi v dejanjih. Oddaljili smo se od osnovnih naukov, zapadli smo v mlačnost in ravnodušnost. Tistim, ki so visoko postavljeni, odpuščamo grehe, ker pričakujemo od njih nagrade in koristi. Siromaka vidimo v prvem grehu, s prstom kažemo nanj, toda še z mezincem ne zganemo, da bi mu pomagali. Kam smo prišli, kje je vera prvih krištjanov, kje so besede, ki bi izpričale naša dejanja?«

Klemen se je razvnel. Vstal je izza mize in zamahnil z rokami predse.

Nato se je nasmehnil samemu sebi in spet sedel.

»Z glavo silim skoz zid, bedak.«

Spal je slabo. Ponoči je premišljal svoje načrte in mislil na škofa. Kako misli? Morda je že pozabil na pogovor pri skrutiniju.

»Nazaj ne morem,« je stisnil zobe. »Z Resnikom se moram pomeriti. Potlej naj pride, kar mora priti. Boril se bom, zagrizeno toda ne s sovraštvom.«

Od nekod pritava misel kakor pahuljica zrelega regratovega cveta in sede v srce.

»In če zmaga Resnik?«

»Tedaj bo vse izgubljeno, tedaj bodo izgubljeni še otroci, tedaj se bo moral umakniti kakor potepèn pes.«

In tega se Klemen najbolj boji.

Ko se je drugi dan popoldne odpeljal z vlakom iz Ljubljane, je držal v roki šopek rdečih nageljnov, ki jih je prinesel iz »Sibirije«.

V tem šopku je dišala ljubezen vseh zapuščenih otrok, so ležale solze usahlih mater in težke besede razočaranih očetov.

SOBOTA, 14. avgusta:
7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 15. avgusta:
7.30 Jutranja glasba.
17,10 Komentar
19,20 Polurna oddaja.

PONEDELJEK, 16. avgusta:
7,15 Jutranja glasba.
16,00 Potovanja po svetu,
17,10 Poročila.

TOREK, 17. avgusta:
7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

SREDA, 18. avgusta:
7.15 Poročila in jutranja glasba,
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 19. avgusta:
7,15 Literarna ura,
17,10 Poročila,
19,30 Zvočni tednik.

PETEK, 20. avgusta:
7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjih valovih 267 m in na kratkih valovih: 30,96 m, 25 m in 19,61 m).

7,45—8,00 poročila in koment. v srbo-hrv.
15,45—16,00 por. in komentar. v srbo-hrv.
21,45—22,15 por. in komentar. v srbo-hrv.
22,15—22,30 poročila in komentarji v slov.

Radio Test - postaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7,30 do 8,00; 11,30 do 14,30; 17,30 do 24,00.

Nedeljske oddaje: 7,30 do 8,30; 9,30 do 14,30; 16,30 do 24,00.

Poročila dnevno ob: 7,45; 12,45; 19,45; 23,15.

Postaja oddaja na valu 203,6 metra.

Sprejmem

samostojno in pošteno šiviljo. Vsa oskrba v hiši.
Naslov v upravi »Koroške kronike«

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

„OLIMPIJSKE IGRE 1948"

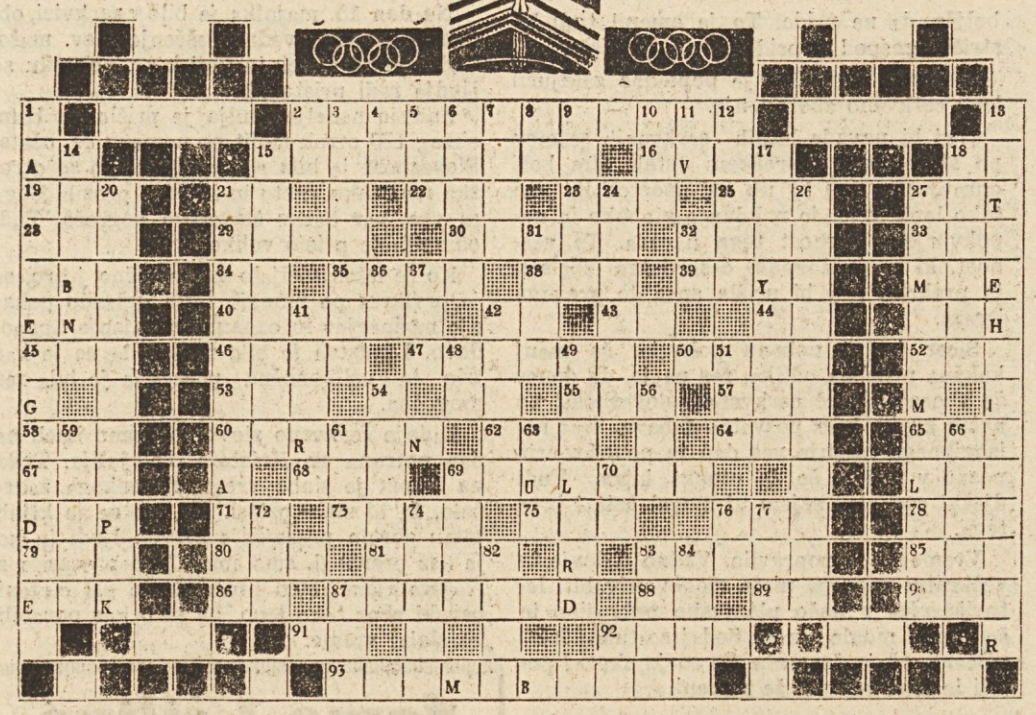

Besede pomenijo:

Vodoravno: 2 avstrijski predstavnik v boksu, težka kategorija, Celovčan po rodu; 15 jugoslovanski plavač, Ljubljančan, kot prvi Evropejec zasedel pri plavanju 200 m prsno za tremi Amerikanci četrto mesto; 16 hrvaški kazalni zaimek; 18 prihodnjik; 19 merilke časa; 21 označka za kemično prvino kalij; 22 latinski izraz za »moli«; 23 afriški ptič; 25 oblika vodne površine; 27 staroslovanski soglasnik; 28 nemški izraz za Rim; 29 svetopisemska oseba; 30 sportnik, borec; 32 suha trava; 33 ženski glas; 34 dva enaka soglasnika; 35 sadno drevo; 38 kratice za Organizacijo združenih narodov; 39 mesto na Češkoslovaškem, središče čevljarske industrije; 40 angleška poročevalska služba; 42 osebni zaimek; 43 kot pri 21 vodoravno; 44 kratica za »akcijska družba«; 45 vrsta, zaporedje; 46 žensko krstno ime; 47 suhozemska vojna sila, velika vojaška enota; 50 ne mnogo; 52 oblika pomožnega glagola; 53 stara oblika želelnika; 55 kratica mednarodne begunske organizacije; 57 poziv neljubim gostom; 58 ženski glas; 60 angleški plavač, zmagovalec v umetnih skokih; 62 debela palica; 64 kratica za »expert«; 65 kratice za »Ciril-Metodova družba«; 67 reka v španščini; 68 zrak v francoščini, tudi napev, skladba Seb. Bacha; 69 norveški lahkoatlet, zasedel drugo mesto v skokih v višino; 71 kratica dobrodelne organizacije; 73 roditeljica; 75 dolgoprstnež; 76 hiter tek; 78 okrajšava za »argument«; 79 svetopisemska oseba; 80 država, ki si je na letošnjih olimpijskih igrah priborila največ prvih mest; 81 nekdanji »kralj čevljarske industrije«; 83 Finec, najznamenitejši lahkoatlet vseh časov; 85 gol; 86 geometrijsko število; 87 jugoslovanski lahkoatlet, zasedel drugo mesto v metu kladiva; 88 igralna karta; 89 prva in predzadnja črka v abecedi; 90 drugi sklon prve številke; 91 prihodnjik; 92 redovniška obleka; 93 avstrijska lahkoatletinja, zmagovalka v metu kopja.

Navpično: 1 angleška lahkoatletinja, zasedla drugo mesto v teku na 80 metrov z zaprekami; 2 prva in šesta črka v abecedi; 3 hladnoča; 4 dva enaka soglasnika; 5 kot pri 55 vodoravno; 6 bojazen; 7 čoln v angleščini; 8 veznik; 9 poceni; 10 vrsta maščobe; 11 kratica za »eventualno«; 12 francoski skladatelj; 13 avstrijska lahkoatletinja, zasedla peto mesto v metu diska; 14 češkoslovaški igralec tenisa; 15 Argentinec, zmagovalec v maratonskem teku; 17 francoski plavač, eden izmed favoritov, ki pa je razočaral; 18 breme, teža; 20 češkoslovaški lahkoatlet, zmagovalec v teku na 10.000 metrov; 21 danska plavalka, zmagovalka na 400 metrov prosti stil; 24 češki kralj iz zgodovine; 26 dve mesti, kjer sta se že po dvakrat vršili olimpijadi; 27 ameriški plavač, zmagovalec na 1500 metrov prosti stil; 31 nebesno telo; 32 dva soglasnika, sičnika; 36 izraz pri kartanju; 37 doba, razdobje; 41 nekdanja organizacija za pomoč Evropi; 42 vrsta jedi; 48 kratica dobrodelne organizacije; 49 ameriški črnec, najhitrejši človek na svetu, zmagovalec v teku na 100 metrov; 51 latinski pozdrav; 54 eksotična ptica; 56 sedež vida; 59 razkuževalna tekočina; 61 klej, lepilo; 63 mednarodni športni izraz; 66 mesto v Italiji; 69 uživati tekočino; 70 kratica za »starejši«; 72 grška črka; 74 zborovanje na prostem; 76 kratica akademskega naslova; 77 vsebuje, poseduje; 82 žitarica; 83 kraj iz sv. pisma; 84 organ človeškega telesa; 87 surov (nemški).

Važnejši zgodovinski dnevi v avgustu

1. avg. 1806 je pobil Karadjordje turško vojsko na Mišaru v Srbiji.

4. avg. 1787 so bile odpravljene fevdalne predpravice v Franciji.

4. avg. 1890 je umrl v Zagrebu veliki hrvaški pesnik in politik Ivan Mažuranič.

5. avg. 955 so Nemci premagali Madžare pri Sechu: tedaj je bilo konec madž. ropanja po Evropi — tudi Slovenci so se oddahnili —, Madžari pa so se ustalili v današnji domovini in tako ločili Čehe in Slovake na severu od Slovencev in Hrvatov na jugu.

9. avg. 1868 je bil prvi slov. ljudski tabor v Ljutomeru.

11. avg. 1814 se je rodil v Novem Vinodolu v Hrvaškem Primorju pesnik Ivan Mažuranič.

11. avg. 1844 je umrl na Dunaju veliki slovenski slovničar, slavist, preporoditelj in književni znanstvenik Jernej Kopitar.

12. avg. 1938 je jugoslovanska vlada sprejela uredbo o ustanovitvi Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

16. avg. 1921 je umrl jugoslov. kralj Peter I. Osvoboditelj.

16.-17. avg. 1918 se je osnoval v Ljubljani pod predsedstvom dr. Antona Korošca Narodni svet.

16.-20. avg. 1914 so Srbi porazili avstro-ogrske čete v bitki pri Ceru in Jadru v Srbiji.

18. avg. 1872 je umrl v Tarafeldu v Avstriji znani hrvaški pesnik Petar Preradovič.

20. avg. 917 je premagal Simeon Bizantince ob reki Aheloju in se proglasil za »carja Bolgarov in Grkov«; to je bil višek bolgarske moči.

21. avg. 1780 se je rodil v Repnjah na Gorenjskem slavist Jernej Kopitar.

25. avg. 1772 se tudi Avstrija udeleži prve delitve Poljske.

26. avg. 1278 je padel premagan v bitki pri Suhih Krutih Otokar II. Přemisel.

25. avg. 1938 je umrl v Škocijanu v Podjuni veliki narodni voditelj Koroških Slovencev župnik Vinko Poljanec.

28. avg. 1521 je sultan Sulejman II. Veličastni osvojil Beograd.

29. avg. 1526 je Sulejman II. Vel. uničil ogrsko vojsko pod kraljem Ludvikom II. pri Mohaču na Madžarskem.

Mirno pritrkujejo kolesa. Šopek v Klemenovi roki se trese.

Kako je že rekel Kremenčev Janez?

»Gospod, zdaj bomo spet sami.«

Grenke misli niso hotele iz srca, čeprav je bil dan sončen in vsa pokrajina potopljena v sladko predanost trudnega popoldneva.

Klemen je z grozovito jasnostjo čutil, da je ob vsej beračiji ljudi skoraj brez moči.

Berač, berač za ljubezen je in nič več.

Ko se je dvignil in stopil k oknu, je vlak obstal že v Podnartu. Onstran Save so rasli Gobovci in nad Gobovci se je smejala sončna modrina.

Ko je vlak potegnil, se je nagnil skoz okno, da je z vetrom ujel v nosnice vonj gorenjske zemlje.

Nasmehnil se je in se s priprtimi očmi predal počitnicam.

Konec I. dela.

NA ZADNJI STOPNICI

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. (Ps. 121)*

V zadnji letnik je stopil Klemen kakor mož. Čutil je, da se je prignal do konca. Še to leto in za vselej se bodo odprla vrata. Zapustil bo tiho sobico, ozke hodnike, družčino in stopil v življenje, med ljudi kakor duhovnik.

Ta misel ga je zresnila in z neko čudno ljubeznijo se je oklenil vsega, kar mu je v prvem letniku tako presedalo. Hodniki se mu niso več zdeli pusti, zvonec se mu je zdel prijazen. Misel, da bo moral v življenje, je obarvala vse težko z neko sladkostjo. Včasih se mu je stožilo ob misli, da je z vsakim dnem bliže posvečenju. Želel si je, da bi dnevi do konca tekli počasi.

Čudil se samemu sebi. Ko je šel globlje, si je moral priznati, da je vse to samo zavoljo »Sibirije«, zavoljo otrok, ki jih bo moral zapustiti. Z Resnikom se ni še mogel prav pomeriti. Res, da si vseskozi stojita nasproti, toda do sedaj se še nista udarila. Utrdila sta se drug proti drugemu in čakata. Zagrizla sta se vsak v svojo misel, toda ni še prišel čas, da bi se javno pomerila, da bi pregledala svoje vrste. Nekajkrat Klemen premišlja, koliko bi jih šlo z njim in koliko z Resnikom. Kadar je srce veselo, vidi vse v svetli luči. Osamljenega Resnika, ki se onemoglo opira na Križnarja in Koritnika, in posmeh ljudi, ki s prezirom gledajo na trojico. Toda pridejo dnevi, ko se ustraši svoje borbe. Kakor drevesce je med sovražnimi ljudmi, cela kolonija je za Resnikom, dvignjene pesti preté pasti na njegovo glavo, osamljen se ozira po rešitvi, po poti, da bi ušel iz pretečega kroga.

Grize ga, kaj misli škof. Vsak dan na tihem upa, da ga pokliče in razprede svoje načrte.

Gospod Gornik, kakor ste si zamislili. Pametni načrti. Zadnji čas, da zagrabimo. Denar se bo dobil. Z zidavo takoj pričnemo.

Klemen si v duhu predstavlja, kako bi bilo. Kako bi prenesel novico?

Toda ordinarij molči. Morda je vrgel načrte med kupe papirja in pozabil nanje.

Sicer pa: predsedstva Karitativnega društva se je znebil. Naj skrbe drugi za uresničitev načrtov. Povedal je svoje misli, več ne more storiti. Ukloniti mora svojo volju predstojniku. Rahlo upanje hrani na skrutinij pred dijakonatom. Takrat se človek najlažje razgovori.

Poslednje leto. — Klemen se navaja na brevir. Lista po svilenem papirju, preklada raznobarvne trakove, pregleduje direktorij* in se uči maševanja. V ozki, zatohli sobici je na široki nizki omari zasilen oltar. Tu poskušajo bodoči subdijakoni svoje prve korake. Uče se priklonov, molijo molitve iz starega oguljenega misala; vse pod strogim nadzorstvom skrbnega spirituala.

Klemen je srečen. Čudno ganotje ga docela prevzema. V raztrganem zasilnem mašnem plašču se sklanja nad kelih, šušlja mašne molitve in posluša spiritualova navodila.

»Dominum vobiscum.«

Z razprostrtimi rokami strmi Klemen po zatohli sobici. V kotu je razvegana omara s skripti, košara s plesnivimi ostanki kruha, polomljena klop in harmonij, ki je vsem na razpolago.

»Gospod z vami.«

Klemen misli na barakarsko kapelo, na preprosto opravo, na zapuščenost in na zatohlost lesenih sten.

Globoko sklonjen visi Klemen nad kelihom.

»Hic est enim Calix Sanguinis mei...«*

Počasi in tiho slovkuju besede posvečenja. Nekoč jih bo izgovarjal v duhovniški moči.

Tako minevajo dnevi v učenju in vajah. Skrutinij!

Klemen ga je težko pričakal. Ko je čakal v ravnateljevi predsobi, je občutil rahel nemir. Zdaj bo videl, kaj je z njegovim načrtom.

Vstopil je skoraj plaho. Ordinarij se je nasmehnil in mu ponudil roko.

Sedela sta si nasproti.

»Prišli ste do zadnjih stopnic, gospod Gornik. Leta hitro minejo. Kako vam je?«

Počasi se v Klemenu tajajo besede.

»Prepričan sem, da sem na pravi poti. Prišel se do konca in srečen sem, da sem tako daleč.«

Govorila sta dolgo. Klemen je vseskozi čakal, da bo nanesla beseda na »Sibirijo«, toda kazno ni bilo, da bi ordinarija ta zadeva sploh še zanimala.

Prav na koncu je škof priprl oči in položil roko na mizo.

»Kako je z vašimi načrti, gospod Gornik?«

»Mislite na »Sibirijo«, prevzvišeni? Vedno sem še pri starih mislih.«

Srce se je v Klemenu zasmejalo.

Prevzvišeni vrti prstan na roki. Kakor da mu je nerodno.

»Idealist je človek, ki še pri pametnih velja za neumnega.«

Oba se nasmehneta.

»Vem, pa vendarle, prevzvišeni. Toliko sem videl.«

»Nisem pozabil na vaš načrt. Dobre stvari počasi zorijo. Toda ko dozoré, jih je treba odtrgati.«

Ponudil mu je roko. Klemen je poljubil prstan. Pri vratih se je ozrl. Škofove modre oči so šle za njim. Klemen je čutil, da je z neznano silo prikovan na tega človeka.

Tih in začuda poln je odšel po hodniku.

Noč pred subdijakonatom. Mirna, tiha noč, vsa prepojena s čudno sladkostjo, ki boli in dviga obenem.

(Dalje prihodnjič.)

*) cerkveni koledar.
* To je namreč kelih moje krvi...

* Razveselil sem se, ker mi je bilo rečeno: v hišo Gospodovo pojdemo.

„Koroška kronika" izhaja vsak petek — List izdaja Britanska obveščevalna služba. — Uredništvo lista je v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. — Telefon 3651/02. — Uprava in oglasni oddelek v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. — Telefon 3651. — Mesečno naročnino je treba plačati v naprej. — Rokopisi se ne vračajo. — Tiska: Tiskarna „Carinthia" v Celovcu.